

KOROŠKA KRONIKA

Izdaja Britanska obveščevalna služba. — Cena mesečno: za tuzemstvo 2 S, v inozemstvo 5 S. — Posamezna številka 50 grošev

Leto V.

CELOVEC, 18. februarja 1949

Številka 7

Avstrijska mirovna pogodba

Rusija naj pove, kaj zahteva od Avstrije

Zastopniki treh zapadnih velesil so ponovno zahtevali, da se ruska delegacija izjavi o svojih zahtevah glede nemške imovine v Avstriji. To je bila glavna točka pri zadnjih razpravljanih štirih namestnikov zunanjih ministrov v Londonu.

Prišlo ni do nikakega odločilnega zaključka in pogajanja se nadaljujejo.

Zastopnik Združenih držav, Reber, je poudarjal, da je razlika med ruskim stališčem in pa med stališčem zastopnikov zapadnih držav glede sovjetskih zahtev pri proizvodnji in izkoriščanju nafte v Avstriji zelo majhna. Ruska delegacija zahteva 60 odstotkov avstrijske proizvodnje nafte v letu 1947, zapadne velesile pa bi pristale na 58 odstotkov te proizvodnje. Ruska delegacija zahteva poleg tega tudi 60 odstotkov zemljišča, na katerem se nahajajo vrleci nafte, zastopniki zapadnih velesil pa bi pristali na 47 odstotkov tega ozemlja.

Zastopniki treh zapadnih velesil so ponovno poudarili, da kakor vse kaže, bi se te razlike lahko premostile, če bi sovjetska delegacija podala izjavo o določenih podjetjih, ki jih zahteva.

Francoski zastopnik g. Bertelot je predlagal, da pošljejo to vprašanje posebnemu odboru izvedencev, toda gospod Zarubin, zastopnik Sovjetske zveze, je odgovoril, da bi bilo prezgodaj poslati to vprašanje izvedencem, da se sporazumejo glede določenih predlogov, dokler še ni prišlo do načelnega sporazuma.

G. Reber je potem s splošnim odobravanjem francoske in britanske delegacije ponudil znatno popustitev v vprašanju Podonavske paroplovne družbe.

Dejal je, da so Združene države pripravljene razpravljati o vprašanju, da nudi Avstrija Sovjetski zvezi posebne ugodnosti v svojih pristaniščih. V primeru, da Sovjetska zveza izroči listo o določeni imovini, ki jo zahteva, bi bilo

mogoče urediti, je dejal ameriški zastopnik, da se prenese gotova imovina Podonavske paroplovne družbe v Avstrijo na ime Sovjetske zveze.

V prvih dneh konference so razpravljali o repatriaciji razseljenih oseb in beguncev v Avstriji. Sovjetski odposlanec, Zarubin, je zavrnil britanski predlog, ki stoji na stališču prostovoljne repatriacije in vztrajal pri svojem predlogu, da mora Avstrija vrniti razseljene osebe ne glede na to, če se želijo vrniti ali ne. Ameriški odposlanec je nato izjavil, da Združene države ne bodo nikoli sprejele načela prisilne repatriacije, razen v slučajih, ko so osebe obtožene kakšnega določenega zločina.

V londonskih diplomatskih krogih so mnenja, da je Jugoslavija pripravljena popustiti pri svojih zahtevah napram Avstriji. Predstavniki zapadnih velesil pričakujejo, da bo zastopnik jugoslovanskega zunanjega ministra Baebler, ki se sedaj mudi v Londonu, predložil kompromisni načrt jugoslovanskih zahtev. Zapadne velesile vztrajajo na stališču, da ostanejo sedanje avstrijske meje neizpremenjene. To pa ne izključuje, kakor poudarjajo na raznih mestih, da ne bi sporno ozemlje dobilo svoje avtonomije.

Achesonovo mnenje

Zunanji minister Dean Acheson izjavlja, da bodo morali narodi Zahodne Evrope kot tudi narodi drugih celin skrbeti z lastnimi sredstvi za večji del opreme, ki je potrebna za zvišanje njihove proizvodnje.

Acheson opozarja, da vloge ameriškega kapitala, bodisi javnega bodisi zasebnega, same ne zadostajo za industrijsko obnovo Evrope in izjavlja:

„Temeljni problem — ki je podlaga politične svobode in socialne reforme — katerega mora rešiti večji del držav, obstaja v dejstvu, da morajo te države mnogo več proizvajati in prodajati v tujino, kot delajo to zdaj ali pa so delale to v preteklosti. Za opremo svojih industrij se ne smejo zanašati le na pomoč iz tujine, temveč morajo napeti tudi svoje lastne sile.“

Tako se izraža Acheson v svojem uvodu k poročilu o „Združenih državah v svetovnih zadevah 1947-48“, ki ga je nedavno objavila javna organizacija neuradnega značaja za „Svet za stike s tujino.“

Lange pri Bevinu

Britanski zunanji minister Bevin in norveški zunanji minister Lange sta se v ponedeljek sestala v Londonu k razgovoru. K tej konferenci je spremljal norveškega zunanjega ministra norveški veleposlanik v Londonu in tajnik norveške delavske stranke. Po razgovorih se je Lange takoj podal z letalom v Oslo, kjer je poročal o svojih razgovorih v Washingtonu in Londonu.

Britansko zunanje ministrstvo je izdalo skupno poročilo o razgovorih med Bevinom in Langejem in pravi, da je bila glavna snov razgovorov varnost dežel v severno-atlantskem področju in pa obrambna pogodba v okviru člena 51. listine Združenih narodov.

Trije glavni cilji državne oblasti

Znani angleški filozof Bertrand Russell je govoril pred kratkim v london-skem radiu o razmerju med posameznikom in moderno državo.

Državna oblast mora imeti za svojo nalogo: varnost, pravičnost in ohranjanje naravnih dobrin. Te tri stvari so velikanskega pomena za človeško srečo in vsaka državna oblast jih lahko izvede.

Varnost v smislu čuvanja nad življenjem in lastnino posameznika je vedno bila priznana kot eden osnovnih smotrov države. Mnogo držav pa ni vkljub temu, da je čuvalo svoje državljane proti vsakomur, ki bi mogel ogroziti njih življenje in imetje, smatralo za potrebno, da bi jih čuvala pred državno oblastjo samo. Kjer koli se dogajajo aretacije na zapoved državne oblasti in izrekajo kazni brez zakonitih razprav, tam ljudstvo ni varno, pa naj bo država še tako trdno zgrajena. Pa tudi če se vrše zakonite razprave, so nedostadne, če sodniki niso neodvisni pri svojem delu. Dejstva, kot sta „svoboda“ in „pravica“, lahko država zajamči le takrat, če je sama neodvisna. Toda to je samo na Zapadu, da so svoboda in pravice zajamčene.

Za nas je v današnjem času večjega pomena varnost pred napadom sovražnih držav. To še tem bolj, ker sta vrsta varnosti še ni zagotovljena. To pa bo možno samo takrat, ko bo ena sama svetovna vlada, ki bo imela monopol nad vsem glavnim orožjem. Dokler človeštvo ne bo doseglo varnosti pod eno samo vlado za ves svet, je vse na svetu negotovo in vsak čas lahko vojna vse muči.

Socialno zavarovanje je bilo vedno eden prvih ciljev moderne britanske zakonodaje. Zavarovanje pred nezaposlenostjo, boleznimi in trpkim pomanjkanjem na stara leta je odpravilo pri ljudeh, ki si morajo sami služiti svoj kruh, velik del težke negotovosti za bodočnost. Zdravniško zavarovanje je bilo doseženo z ukrepi, ki so dvignili povprečno trajanje življenja in zmanjšali število bolezni. Skupaj vzeto, je življenje po zapadnih državah, izvzemši vojno, sedaj mnogo manj nevarno kot v osemnajstem stoletju. Ta izprememba je nastala zaradi raznih načinov državnega nadzorovanja.

Varnost je brez dvoma dobra in potrebna stvar. Toda varno življenje ni vedno srečno življenje in kaj lahko zapade v dolgočasje in enoličnosti. Mnogo ljudi, posebno v mladosti, se kaj rado podaja v nevarne podvige in ima celo rajši vojno dobo kakor pa varno vsakdanjost. Varnost sama na sebi je negativen cilj, katerega spremlja bojazen; zadovoljno življenje pa mora imeti pozitiven cilj, ki ga spremlja upanje. Vsled tega ne moremo biti zadovoljni z varnostjo samo, niti si ne moremo zamisljati, da bo trajala tisočletja.

Sedaj si oglejmo še pravičnost. Predvsem gospodarska pravičnost je postala v zadnjem času državna naloga. Pravičnost razlagajo kot enakost. Po politični pravičnosti ali demokraciji so narodi stremeli že izza ameriške in francoske revolucije, toda gospodarska pravičnost je novejši cilj in zahteva mnogo več nadzorstva s strani države. To nadzorstvo vključuje v državno posest najvažnejše industrije in pomembno načrtno trgovanje z inozemstvom. Nasprotniki socializma bodo morda ugovarjali, da je za gospodarsko pravičnost treba plačevati previsoko ceno, to-

(Nadaljevanje na 2. strani)

„Bela knjiga“ kardinala Mindszentyja

Založba Thomas v Zürichu, ki je izdala tudi Kravčenkovo znamenito knjigo „Izbral sem si svobodo“, je pravkar izdala po naročilu kardinala Mindszentyja „Belo knjigo“ s podnaslovom: „Štiri leta cerkvenega boja na Madžarskem“.

Kardinalu se je namreč posrečilo spraviti dokumente o štiriletnem cerkvenem boju v inozemstvo še pred aretacijo in je pooblastil svoje prijatelje, da vse gradivo objavijo. Knjiga vsebuje 105 dokumentov, od katerih je večina objavljenih, nekateri pa so samo navedeni. Pastirska pisma, ki so skoro vsa objavljena, bodo vsem rodovom in vsem časom prepričljiv dokaz, kako si je samo Cerkev upala neustrašeno protestirati proti vsakemu nečloveškemu totalitarizmu in branila osnovne človečanske pravice. Ta knjiga je dokazala kardinalovo popolno nedolžnost in ga postavila za sodnika nad državnimi sodniki, ki morajo seveda ubogati komunistične diktatorje.

Knjiga pokaže v prvem delu borbo madžarskih škofov proti velikonemškemu nacističnemu terorju, tedaj, ko si sedanji komunistični kričarji niso upali iz skrivališča, ki jim ga je nudil obrambni zid Cerkev, in so zato tudi lahko ušli preganjanju rjavega terorja. V tem boju je bil zaprt škof Mindszenty, žrtve pa so bile: kardinal Szeredy, nadškof Mikes, škofa Apor in Bubniss ter 76 duhovnikov in redovnikov.

V letu 1946 se pojavlja vedno večje nasprotje med Mindszentyjevim načelom: „V smislu evangelija za pravico in svobodo“ ter med komunizmom, ki se hoče polastiti oblasti z vsemi sredstvi. Komunisti neprestano odkrivajo „reakcionarne, fašistične zarote proti Rdeči armadi in državi“ in skušajo osramotiti Cerkev. Pri vseh duhovnikih so „našli“ orožje in vsi ti, ki so zaprti, „priznajo“, da so zapleteni v zaroto in da zbirajo orožje s kardinalovo „vednostjo“. Začne se boj tudi proti katoliškim šolam.

V letu 1947 pridejo komunisti protipostavno do popolne oblasti, katero naj bi potrdile „svobodne“ volitve. Milijon ljudi je brez volilne pravice. Celi samostani ne dobe volilne pravice, „ker so zaradi „nemoralnega“ življenja pod policijskim nadzorom“. Kardinal je jetnik „ljudske demokracije“, toda z vso odločnostjo se bori za katoliške šole in za krščanska načela v javnosti. Komunisti začne na vsej črti brezobziren boj proti Cerkvi in kardinal že pokaže vernikom vzgled Cerkev v katakombah in za časa turškega jarma.

Leta 1948. je leto odločitve: Cerkev mora izginiti iz javnosti ljudskega državnega življenja. Nima več svojih tiskarn in časopisov. 18. junija zvonijo vsi zvonovi četrt ure pogrebno pesem katoliškim šolam. Parlament je z „ogromno večino“ sklenil podržavljenje šol. Kardinal pokaže v pastirskem pismu staršem dolžnost verske vzgoje. Cerkev je v katakombah in mučeništvu je postalo „kraljevska pot“ vere. Duhovnike zapirajo, ker so „protidržavni“ elementi, „izdajniški“ kardinal mora utihneti, kakor je utihnil v ječi tajne policije njegov tajnik, ki je vsled strašnih mučenj znorel.

Zadnja kardinalova pisma pa so najbolj pretresljive priče krščanskega pričevanja v Antikristovem kraljestvu.

Zadnje pastirsko pismo se konča (18. novembra 1948) ... „Od vseh mojih prednikov nobeden ni bil tako brez sredstev kot jaz. In tako namerno napravljena, stokrat kot laž razkrinkana in vendar stokrat na novo oživljena lažna propaganda kakor proti meni ni bila sprožena proti nobenemu mojih 78 prednikov. Sem za Boga, Cerkev in domovino. Ta dolžnost mi je naložena po zgodovinski službi do mojega naroda, ki kot ubog in zapuščen otrok stoji sam v velikem svetu. Ob trpljenju mojega naroda je moja lastna usoda nevažna. Ne obtožujem svojih tožiteljev. Če sem od od časa do časa prisiljen osvetliti položaj ...“

(Nadaljevanje na 2. strani)

Politični pregled

RUMUNIJA

Komunistični list „Scanteia“ je pred kratkim objavil zakon o zaščiti države, ki predvideva smrtno kazen za nekatere dejanja v Romuniji. Tako bodo po tem zakonu kaznovane s smrtno kaznijo osebe, ki so zakrivilile izdajstvo, ki so izročile državne tajnosti kaki tuji državi ali ki so krive zarote proti ljudski republiki. Isti zakon predvideva smrtno kazen za nekatere primere gospodarske sabotaže. Prav tako je zagrožena smrtna kazen za teroristična dejanja ali za organiziranje skupin, katerih namen bi bil terorizem ali sabotaža.

Namesnik sovjetskega zunanjega ministra Višinski je novembra lausko leto izjavil med neko debato v Združenih narodih: „V moji državi ni smrtnih obsodb in mi ne moremo pristati na to, da bi jih v miru izrekala katera si bodi država. Zato zahtevamo, da jo svet izbriše ne le zgolj iz človeških nagibov, ampak tudi iz nagibov pravičnosti.“

Sovjetska podložniška država Romunija pa dela v brk tem lepim besedam. No, gospod Višinski je 8. decembra lanskega leta protestiral proti zahodnim državam, ker niso dopustile, da bi Romunija postala članica Združenih narodov.

SPANJA

Neka oseba, ki je prispela iz Madrida v London, poroča, da je Moskva zelo grajala špansko komunistično stranko, ker ni znala ustanoviti krajevnih, okrožnih in pokrajinskih odporiških odborov, kakor so ji naročili v Moskvi. Stranka tudi ni zbrala dovolj denarja med španskim ljudstvom ter premalo sodeluje z gverilskimi voditelji. Na nekem sestanku med komunistično stranko in gverilskimi voditelji, ki sta mu prisostvovala dva sovjetska komunistična delegata, so Španci izrazili nejevoljo proti znani „Passionariji“, češ da že več let ni bila v Španiji in ne pozna sedanjih razmer. Moskovski zastopnik mu je ostro odvrnil: „Passionarija“ uživa zaupanje Moskve in vi nikdar ne smete kritizirati Moskve oziroma organizacij, ki jih ona ustanovi. Španski uporniki niso podrejeni španski komunistični stranki, ampak sovjetskemu politbiroju.“

GRČIJA

Grški predstavnik pri Združenih narodih Alexis Kyrrou je izjavil, da so več kot 11.000 otrok, katere so komunistične tolpe odvedle v Jugoslavijo, spravili v jugoslovanske zavode ali pa so jih sprejele zasebne družine.

V pismu, katerega je naslovil glavnemu tajniku Združenih narodov, je Kyrrou izjavil, da izvirajo njegovi podatki iz poročila, poslanega nedavnemu zasedanju glavnega odbora jugoslovanskega Rdečega križa v Beogradu.

Medtem je posebni odbor Združenih narodov za Balkan izdal poročilo svojih opazovalcev, iz katerega sledi, da izjave upornikov, ki trdijo, da so starši prostovoljno prepustili otroke, ne odgovarja dejstvom. Poročilo navaja, da so gverilci ustrahovali starše in se tako polastili 23.000 otrok, katere so nato odvedli v Albanijo, Jugoslavijo, Bolgarijo, Romunijo, Madžarsko, Češkoslovaško in Poljsko.

Poročilo opazovalcev posebnega odbora Združenih narodov za Balkan bodo dali na razpolago mednarodnemu odboru Rdečega križa in Zvezi Rdečih križev, v skladu z določilom glavne skupščine Združenih narodov z dne 27. novembra 1948, da bi pomagali odvedenim otrokom in jih po možnosti vrnili njihovim roditeljem.

JUGOSLAVIJA

Sovjetska vlada je obtožila Jugoslavijo, da je prekršila svoje pogodbe o prijateljstvu z državami Kominforma. Istočasno so zavrnili jugoslovansko noto, v kateri izraža Jugoslavija svoje začudenje, ker je niso povabili k sodelovanju pri vzhodnoevropskem gospodar-

skem svetu, katerega so pred kratkim ustanovili.

V ruski noti, ki je bila izročena glede tega jugoslovanski vladi, pravijo, da je zavzela Jugoslavija do držav, ki so članice Kominforma, sovražno stališče in je zaradi tega izgubila pravico sodelovanja pri vzhodnoevropskem gospodarskem svetu.

V obtožbi pravijo, da predstavlja to zadržanje kršitev rusko-jugoslovanske pogodbe o prijateljstvu. V noti pravijo, da bi bilo bolj prijateljsko zadržanje napram Sovjetski zvezi v interesu jugoslovanskega gospodarstva in neodvisnosti Jugoslavije.

Pravkar se je izvedelo, da se bodo pričeli v nekaj tednih v Beogradu razgovori glede dolgoročne trgovinske pogodbe med Veliko Britanijo in Jugoslavijo.

Britansko-jugoslovanski trgovinski odnošaji so sedaj urejeni na podlagi enoletne trgovinske pogodbe, ki bo potekla letos septembra meseca.

ČESKOSLOVASKA

Od vseh čistk v javnem življenju Češkoslovaške je najbolj temeljita čistka v armadi. Prišlo je do aretacij mnogih častnikov in vojakov. Uradno obvestilo poroča, da je bil eden izmed voditeljev češkega uporniškega pokreta med nemško okupacijo, general Kutlvašr, in 15 drugih aretiranih pred enim mesecem. Obtožili so jih vohunstva v prid neki tuji sili in da so zbirali orožje in municijo „v teroristične svrhe.“

General Svoboda, češki minister za obrambo, je naznanil v Pragi, da bodo v bodoče vsi častniki degradirani, če bodo pokazali le kakšen videz nasprotovanja proti komunističnemu režimu.

Nadalje je bil naznanjen pravni korak v vladnem načrtu za „racionalizacijo“ slovaštva. Vse knjige, letake in glasbene zvezke, ki izhajajo na Češkoslovaškem, mora izdajati ali vlada sama, ali pa stranke in organizacije „Narodne fronte“. Vsi časopisi, tedniki in mesečniki so podvrženi v zadnjem času sličnemu nadzorstvu in celo število publikacij je izginilo iz „organizatoričnih vzrokov.“

Ker je tudi radio prešel pod strogo nadzorstvo, bo imela vlada vsa sredstva za vplivanje na javno mnenje v svojih rokah. Češki novinarji, ki so bili izbrani za sestavljanje publikacij, katere nadzoruje vlada, so morali isti skozi skrbno „ideološko“ vežbanje. Prejšnji mesec je bila otvorjena v Pragi posebna šola za „Poučevanje o marksizmu-leninizmu“. Otvoritvenemu tečaju je prisostvovalo 300 odbranih novinarjev.

BOLGARIJA

Iz Sofije je prišlo sporočilo o novem procesu proti 15 voditeljem protestantskih cerkv v Bolgariji zaradi zdaj že udomačenih obtožb „izdaje“ in „črno-borzijsanstva“.

Nekateri cerkvenih voditeljev, ki so bili v tem procesu obsojeni, so bili aretirani že lani maja, drugi pa julija.

Zapadna demokratična javnost je tudi zaradi tega novega „procesa“ ogorčena in je bilo poslanih že več protestov.

Nekdaj in danes

Dokaz, da je češkoslovaška vlada po objavi znane resolucije Kominforma spremenila svoje stališče do Jugoslavije, nam nudi pismo, ki ga je prejšnji mesec objavil v beograjski „Borbi“ češki delavec Milan Rališ. Rališ je bil predsednik ene izmed največjih podružnic „Društva prijateljev Titove Jugoslavije“ na Češkoslovaškem.

Ta človek pravi v svojem pismu, da je češkoslovaška vlada to društvo prepovedala, njega pa preganjala, ker je zagovarjal češko-jugoslovansko prijateljstvo. Rališ sprašuje na koncu svoje pisma, ali je pogodba o prijateljstvu med obema državama še v veljavi.

Proizvodnja v Zapadni Nemčiji narašča

Nadzorstveni urad B-cone v Frankfurtu je naznanil, da je industrijska proizvodnja v britanski in ameriški coni Nemčije narasla do konca leta na 78 odstotkov v primeri s proizvodnjo leta 1936.

Proizvodnja motornih vozil je v obeh conah znašala lansko leto 64.422, to je trikrat toliko kakor leta 1947 ali petino proizvodnje iz leta 1937.

Samo 4 odstotki prebivalstva zapadnih predelov Berlina so izjavili, da bodo rajši prejeli svoje obroke živil od sovjetskih oblasti. To je objavila britanska uradna knjižica „Zapiski o blokadi Berlina leta 1948“, ki so jo izdali v Berlinu.

Knjižica izjavlja, da se zapadne sile ne bi vpletle v živilski boj, če bi se večina prebivalstva izjavila za Sovjete, in pristavlja, da se je prebivalstvo zapadnega predela tega tudi dobro zavedalo. Dalje graja Sovjete, da so oni zakrivilili težkoče v današnjem Berlinu, in pravi, da nikakor niso takoj uvedli vseh ukrepov za vzdrževanje blokade in da tudi še sedaj niso popolni. Ukrepe so uvažali postopoma ter zoževali mrežo. Nastavili so veliko število policije, ki je zastražila mejo med zapadnimi predeli in sovjetsko cono.

Mednarodna pšenična konferenca

Poročajo, da bo mednarodna pšenična konferenca, ki se je udeležuje 56 držav, trajala najdalje še en teden.

Ameriški poljedelski minister Charles Brannmon, ki je načelnik ameriške delegacije in tudi predsednik konference, je poudaril znova ameriško stališče, da bi bilo dobro, zediniti se na določbah pšeničnega pakta leta 1948. To bi pomenilo petletni sporazum s padajočimi cenami, ki bi šle od maksimuma dveh dolarjev do minimuma 1,50 dolarjev za en bušelj v prvem letu pakta, vsako naslednje leto pa bi padale za 10 centov na bušelj. Tako bi minimalna cena v petem letu za en bušelj znašala 1,10 dolarja. Oba največja izvoznika, Kanada in Sovjetska zveza, podpirata to stališče, dočim se uvoznice pod vodstvom Velike Britanije, ki je največji kupec pšenice, upirajo temu ter žele maksimalno ceno 1,80 dolarja za en bušelj ter krajše trajanje pakta. O teh vprašanjih bo zdaj odločil enajstčlanski odbor, v katerem so tudi Italija in Sovjetska zveza.

Načelnik sovjetske delegacije Sergej Borisov pa je poskrbel za nemajhno začudenje, ko je izjavil v dvanaestčlanskem odboru, ki razpravlja o količinah pšenice za izvoz, da je Sovjetska zveza pripravljena dobavljati eno petino vse pšenice, ki jo hočejo uvozniki kupiti. To pa bi znašalo vsaj 100 milijonov bušljev.

„Bela knjiga“ kardinala Mindszentyja

(Nadaljevanje s 1. strani.)

žaj, je to samo bruhajoča bolečina mojega naroda, izvirajoča iz solz in klica po resnici. Molim za svet resnice in ljubezni. Molim za tiste, ki po besedah Učenika „ne vedo, kaj delajo“. Iz srca jim odpuščam.“

V zadnjem adventnem pismu duhovnikom pa jih že vodi na pot stanovitnosti in mučeništva. Ponavlja, kar je govoril sv. Janez Krizostom svojim vernikom, ko so ga peljali iz carigrskega pristanišča v pregnanstvo: „Valovi tulijo, vihar je strašen, toda mi se ne bojimo, da bi se potopili, ker stojimo na trdni skali. Naj divja morje! Te skale ne bo razrušil. Naj tuli vihar, ladje Kristusove ne bo prevrnil! Česa naj se bojimo? Smrti? Kristus je moje življenje in smrt mi je le dobiček. Pregonstva? Gospodova je zemlja in vse, kar jo napolnjuje. Izgube premoženja? Ničesar nismo prinesli na svet in jasno je, da tudi odnesli ne bomo ničesar.“

27. decembra je bil kardinal aretiran. Pol ure pred aretacijo je mogel napisati na star pisemski ovitek sledečo izjavo, katera je šla naprej:

Trije glavni cilji državne oblasti

(Nadaljevanje s 1. strani)

da nihče ne more zanikati, da če se jo hoče doseči, tedaj je bistvenega pomena državno nadzorstvo nad industrijo in denarnimi viri. Seveda, ima gospodarska pravičnost tudi svoje omejitve. Če bi n. pr. skušali postopno doseči gospodarsko enakost med narodi Zapada in med narodi Jugovzhodne Azije, bi to vodilo samo do obubožanja višje razvitih narodov, ne da bi pri tem nižje razviti azijski narodi dosegli kak pomemben napredek.

Pravičnost je še mnogo bolj kakor pa varnost načelo, ki ima svoje meje. Pravičnost je tam, kjer so vsi enako revni in vsi enako bogati, toda bilo bi nesmiselno napraviti bogate revnejše, če bi istočasno ne napravili revnih bogatejše. Pravičnost ne zasluži tega imena, če v izvajanju enakosti postanejo revni še revnejši kot prej. To bi se prav lahko dogajalo tam, kjer vlada splošno pomanjkanje izobrazbe in donosnih virov. Če bi ne bila vladala gospodarska nepravilnost v starem Egiptu in Babilonu, ne bi bili odkrili umetnosti pisave. Toda vključ temu ni potrebno z modernimi metodami proizvodnje ovekovečiti gospodarske nepravilnosti med industrijsko razvitimi narodi z namenom, doseči napredek v civilizaciji.

Tako prehajamo k tretjemu cilju: ohranjanje. Ohranjanje zahteva, kakor varnost in pravičnost, nadzorstvo države. Pod besedo ohranjanje pa ne razumemo samo ohranjanje spomenikov, nasadov in drugih lepih stvari, dalje ohranitev cest, javnih naprav itd. To itak ohranjajo po vseh deželah, razen v vojnem času. Toda kar je mnogo večjega pomena, je ohranjanje naravnih virov in zakladov. Temu pa se ne posveča dovolj pažnje. Tekom zadnjih stopetdeset let je človeštvo izrabljalo surovine za industrijo, ki je tudi odvzela poljedelstvu cela zemljišča, na katerih danes stoje tovarniške zgradbe. To kvarno razpolaganje z naravnimi bogastvi se nadaljuje z vedno večjo brziho. V zvezi z industrijo je najbolj pereč problem nafte. Množina do sedaj odkritih virov nafte na svetu je neznana, toda gotovo ni neomejena. Potreba po nafti pa je že dosegla takšno višino, da že zaradi področij, ki so posebno bogata na nafti, lahko nastane tretja svetovna vojna. Če nafte ne bo več na razpolago v dovoljnih množinah, se bo moralo marsikaj spremeniti v našem življenju. Če bi skušali nadomestiti nafto z atomsko energijo, bi to povzročilo izčrpanje dosegljivih zalog uranove rude. Industrija, kakršna je danes, bistveno zaviši od razpolaganja z naravnim bogastvom. Ne bo pa mogla dolgo nadaljevati pri sedanjih potratnostih.

Nadzorstvo nad potratno in brezvestnim izkoriščanjem naravnih virov je nujna potreba in vsled tega morajo države prispevati k ureditvi. Saj ljudje ne morejo biti zadovoljni, samo da životarijo; ljudje žele živeti srečno, zadovoljno in plodonosno. V ta namen lahko vsaka država doseže velik del potrebnih predpogojev. Ne sme pa v zasledovanju cilja varnosti zadušiti onih nagnenj, ki dajejo življenju njegovo sočnost in vrednost. Življenje posameznika se mora ceniti in ne sme biti preveč podvrženo nadzorstvu velikih organizacij. Budna pažnja pred to nevarnostjo je zelo potrebna v svetu, ki ga je ustvarila moderna tehnika.

1. Nisem bil udeležen pri nobeni zaroti.
2. Nikdar ne bom odstopil.
3. Odklanjam vsako izjavo.
4. Če pa boste slišali ali brali, da sem dal izjavo ali da sem odstopil in, četudi bi v dokaz bil pridejan moj lastni podpis, smatrajte to kot znak človeške slabosti in v naprej proglašam to kot neveljavno.

Ob koncu je v „Beli knjigi“ še zapri-sežena izjava dr. Josefa Jazsowskyja, glavnega ravnatelja „Katoliške ljudske zveze“, kateremu se je posrečilo oktobra meseca leta 1948 pobegniti iz Madžarske, potem ko so mu grozili, ker se ni dal izrabiti oblastem proti kardinalu.

Krona sv. Štefana

(Po reviji „The Tablet“)

Nikdar ne bomo dovolj poudarili, da kardinal Mindszentyja niso aretirali iz političnih vzrokov in da katoliška Cerkva ni ogorčena zaradi političnih krivic. Kot je jasno razvidno iz dekreta o izobčenju, izvira vse ogorčenje le iz sakrilegija. Kardinala pa so aretirali iz dveh vzrokov: predvsem zato, ker je kardinal bil in ostane na Madžarskem voditelj Cerkve, katere nauki o življenju in smrti so nezdržljivi s komunistično ideologijo. Drugič pa so ga aretirali zato, ker vidi madžarski narod v njem nosilca tistih starodavnih narodnih tradicij, ki jih je sedanja vlada odločena iztrebiti.

Kardinal je prišel do tega položaja zato, ker je vsem tem tradicijam simbol kraljevska krona in svetniška relikvija, ki je znana pod imenom krona sv. Štefana. Ideja o združitvi svetniškega elementa z zakonito vlado ni bila nikjer tako močna kot na Madžarskem. To je zamisel, da škofje Kristusove Cerkve posvetijo oblast vladarjev in krona ni le znak oblasti, temveč tudi znak vdanosti. Če so imeli na Madžarskem regenta tudi takrat, ko niso imeli vladarske rodbine, je bilo to le zaradi tega, ker je ta ideja tako globoko zakoreninjena v madžarskem narodu. Kajti vsa zgodovina in postanek madžarskega naroda se stikata okrog krone prvega kralja, ki pa je bil tudi svetnik.

Ni torej le goli slučaj, če je med obdolžitvami, ki jih pripisujejo kardinalu Mindszentyju, rdečim prvakom važna predvsem ta, da je prekoračil meje svoje oblasti, ko se je preveč zanimal za usodo krone sv. Štefana. To prepričanje novih madžarskih voditeljev, da se kardinal ne bi zanimal za usodo krone, če ne bi upal, da jo bo nekoč posadil na glavo kakega Habsburžana, pa nam jasno osvetljuje njihovo lastno miselnost. Na tej površni domnevi so bile zgrajene, kot papirnati grad, vse obdolžitve, da je kardinal monarhist.

S prvotno krono je kronal sv. Štefan, papež Silvester II. po lastni volji in brez vladarjevega posredovanja. Sv. Štefan je bil prvi madžarski kralj. Srednjeveški nauk o dveh oblasteh, o duhovni in svetni oblasti, je papež Silvester ob zaključku prvega tisočletja dokaj lepo izrazil v tej pomembni obliki. Legenda pravi, da sta se na predvečer

dneva, ko so pričakovali odposlanca kralja Štefana (ki je takrat bil še poganski knez Vaik), papežu prikazala dva angela in mu izročila krono, s katero naj posveti sprejem novega vladarja med krščansko skupnost. Vsekakor je dvomljivo, ne glede na dogodek, ki ga pripisujejo neposredno našemu Odrešeniku, da bi še kakšno krščansko relikvijo tako častili kakor krono sv. Štefana.

Sedanjo obliko krone poznajo vsi, ki zbirajo znamenke. Sestavljena je iz dveh diademov. Zgornji je prvotni dar papeža Silvestra II., spodnjega pa so pozneje dodali in je krona, ki jo je bizantinski cesar Mihael VII. poklonil leta 1075 kralju Gezi I. Nad diademom je nameščena v miniaturi stolnica, nad katero je majhen križec, ki so ga verjetno dodali v XIV. stoletju. Pozneje so križec skrivili in je nagnjen malo v stran; morda se to zgodilo okrog leta 1780, ko so skrivali krono zdaj pred Turki zdaj pred drugimi sovražniki. Sploh pa je v teku stoletij krona doživela toliko burnih dni, da ni nič čudnega če se je to pripetilo.

Proti koncu zadnje vojne so krono prenesli v Avstrijo in jo izročili ameriški vojski, ki jo sedaj čuva v Nemčiji. Kot se je izrazil neki predstavnik zunanje ministrstva, trenutno ameriške sile nimajo namena, da bi jo prenesli kam drugam. Madžarska vlada pa tudi do sedaj še ni formalno zaprosila zanjo. Kardinal Spellman je nedavno dejal, da se je o tem razgovarjal s strokovnjaki mednarodnega prava. Ti so mu izjavili, da četudi madžarska vlada ne bi formalno zaprosila za krono, bi bila vlada Združenih držav obvezana po mednarodnem pravu vrniti relikvijo kot madžarski vojni plen, ki so ga odvzeli Nemcem pri umiku.

Nedvomno je kardinal Mindszenty, kot mu očitajo njegovi nasprotniki, skušal prepričati Amerikance, da naj pošljejo krono sv. Stoli in jo zaupajo v varstvo papežu, namesto da bi jo v sedanjih okoliščinah dali Madžarski. Vprašanje je sedaj samo, če je ta kardinalov korak kršitev kazenskih zakonov. Kardinal Spellman je v New Yorku objavil pismo, ki nosi datum 25. julija 1947 in je naslovljeno na takratnega vojnega ministra Pattersona. V njem pošilja kardinal prošnjo kardinala Mind-

szentyja, da naj bi shranili krono na zgoraj omenjeni način. Odgovor vojne-ga ministrstva z dne 11. avgusta 1947 je podpisal g. Royall, ki je med tem časom nasledil Pattersona. Madžarska vlada pravi, da ima kopijo tega pisma. Toda kardinal Spellman ji je sedaj iztrgal iz rok mogočno napadalno sredstvo, ker je v New Yorku objavil besedilo odgovora, v katerem je enostavno rečeno, da izročitev relikvije neki tretji stranki ne spada v območje oblasti vojaške uprave in da zato g. Royall pošilja pismo zunanjemu ministrstvu v natančno proučitev. Do danes pa kardinal Spellman še ni prejel odgovora od zunanje ministrstva.

Večina listin, ki jih je v zadnjem času objavila madžarska vlada, kaže veliko skrb kardinala Mindszentyja, da bi zagotovil prenos svete krone v Rim. Madžarska vlada je na primer objavila pismo z dne 9. septembra 1947, v katerem pošilja Msgr. Montini iz državnega tajništva sv. Stolice kardinalu Mindszentyju prepis pisma ministra Royalla kardinalu Spellmanu.

V zvezi s tem je vatikanski radio objavil sledečo izjavo:

„Glede na izjavo madžarske vlade o posredovanju sv. Stolice preko msgr. Montinija o kroni sv. Štefana smo pooblaščenim izjaviti, da je msgr. Montini kot vršilec dolžnosti državnega tajnika Njegove Svetosti podvzel korake za ugotovitev, kje je dragocena svetinja, ki jo je sv. Stolica podarila sv. Štefanu, in za ureditev njenega varstva. Ti koraki vršilca dolžnosti državnega tajnika niso imeli absolutno nobenega političnega namena.“

Madžarska vlada je tudi objavila fotografski posnetek pisma, ki ga je pisal 18. novembra 1947 salzburški nadškof msgr. Rohrer kardinalu Spellmanu in v katerem ga prosi za osebno posredovanje predsednika Trumana:

„Njegova Eminenca kardinal Mindszenty me je prosil, da naj Vam sporočim sledečo prošnjo. Blagovolite podvzeti potrebne korake, da ne bodo vrnili krone sv. Štefana Madžarski, temveč da bi jo poslali v Rim Njegovi Svetosti papežu... Zdi se, da bo treba za ugoditev te prošnje stopiti v stik neposredno s predsednikom Združenih držav. Posebno priporočilo, ki bi ga Vi pisali generalu Clayu, bi gotovo tudi pomagalo.“

Seveda ni mogoče reči, da moramo verjeti temu, kar so predložile kot fotografske posnetke sedanje oblasti v Budimpešti. Vsekakor ga je iz njih mogoče razbrati, čeprav se ni krona nikdar oddaljila iz Nemčije, da so pričakovali njen prenos v Rim spomladi leta 1948. Naj bo kakor koli, madžarska vlada je objavila besedilo pisma z dne 3. aprila 1948, o katerem pravijo, da ga je papežu pisal bivši madžarski regent v begunstvu admiral Horthy. V njem najprej izraža pisec upanje, da bodo komunisti pri italijanskih volitvah poraženi, nato pa nadaljuje:

„Zelo bi me veselilo, če bi polkovnik Pajkas, poveljnik častne straže pri sv. kroni, lahko še nadalje ostal v Rimu po izročitvi svetinje iz političnih razlogov in bi tako nadaljeval izročilo, po katerem je bil varuh krone vedno Madžar.“

Treba je pripomniti, da so v času, ko se je to dopisovanje pričelo, spomladi leta 1947, ameriške oblasti v Nemčiji že vrnile Madžarski drugo veliko narodno svetinjo: desno roko svetega Štefana, ki jo vsako leto nosijo v procesiji po Budimpešti v spomin na svetnika. V tem primeru je šlo jasno za versko svetinjo in so jo zato brez ovir vrnili Cerkvi, dočim bi sv. krono, ki je simbol duhovne in svetne oblasti, lahko istočasno zahtevali Cerkve in država.

Novo odkrije ljudskih demokracij

SPRIČEVALO SOCIALNEGA POROKLA

V državah srednje Evrope, kjer je svojčas bila potrebna navedba v almanahu Gotha za plemiški naslov in kjer so kasneje pod Hitlerjem zahtevali „spričevalo arijskega porekla“, so uvedli novo vrsto rodovnika, ki je nastal prvič v Sovjetski zvezi.

Dopisnik „New York Timesa“ poroča namreč iz Dunaja, da bodo uvedli v Madžarski posebno „spričevalo socialnega porekla“, ki naj odloči, če so posamezni državljani vredni ali nevredni, da pripadajo „ljudski demokraciji“.

Iz spričevala bo razviden odnos državljana do novega režima, to je, če je ta odnos pozitiven, negativen ali brezbrizen, če čita vladno časopisje, če se udeležuje sestankov in manifestacij, če je propagandist ali če je politično nedelaven in končno gosnodarske prilike njegovih staršev in dedov.

Po socialističnem časopisu „Nepszava“ bo to služilo za ocenitev javne vrednosti osebe, katero bodo označili z nazivom „delavca“ kot s pozitivnim proletarskim naslovom ali z nazivom „poslovnega človeka“ kot z negativno buržujsko kvalifikacijo. (CAD).

Spisal
dr. Ožbolt Jlaunig

(Nadaljevanje)

13.

To je trški birič, Lukej Hudopisk. Nekdaj je bil kot bajtarski sin blizu Kaple pri vojaki in se je naučil nekaj nemščine ter brati in pisati. Ko je prišel domov, je ravno umrl prejšnji birič Bobej. Ker je imel Lukej vojaški nastop in dobro nabrušen jezik, ga je sprejel trški sodnik v službo, da je klical ljudi k sodnji ter iztirjeval kazni, zapiral obsojence in jim tudi našteval po neizrekljivem delu telesa v sodbi izrečeno število udarcev, da je marsikateri vriskal, a ne od veselja, in si želel, da bi birič ne bil tako močan.

Služba takega biriča je bila v tistih časih kaj važna. Bil je imenitna oseba in bali so se ga bolj kakor sodnika. Zato je pa skušal vsak biti v dobrih odnosih z njim. In tako je sčasoma postal pijanček, zakaj ta in oni mu je dal piti, če je imel kaj opravka pri sodnji.

In Lukej se ni branil. Dostikrat je čudno zadisalo, če je stopil v dvorano, in sodnik Hagen je potegnil skozi svoj

fini nos in resno pogledal Hudopiska iznad očali ter dvignil karajoče prst:

„Hudopisk, Hudopisk, si pa že zopet pil tisto zlodejevo žganje, smrdis kakor dihur, poboljšaj se — oženi se!“

In Hudopisk je stal ves skesan pred sodnikom in zatrjeval, da je to zadnjikrat, ter dvignil tri prste, kakor bi hotel priseči pred strogim, a vendar dobrim sodnikom.

„Bomo videli,“ meni dobrohotno sodnik; „a pravijo, da se pijanec spreobrne, ko se v jamo zvrne.“

„O milostljivi gospod sodnik, ne sodite me preostro, čisto gotovo postanem najtreznejši človek.“

Sodnik se je malo nasmehnil, ker na tako prisego ni dosti držal, in imel je prav; še dostikrat je dišal Lukej Hudopisk po žganju in vinu in oči so se mu svetile, kakor bi imel mrzlico.

A nazadnje je le našel zdravilo zoper to slabost. Nikogar ni imel, ki bi gledal nanj; obleka je bila ponošena in tista kapa, ki jo je nosil v znamenje svoje službe, se je svetila kakor steklo, in brke so mu visele navzdol kakor kake-mu Kitajcu. Perilo mu je snažila Katra, ki je imela malo leseno bajtico blizu sodnije. Bila je suha in dolga kakor kaka hmeljeva ranta, zobje so bili redki in dolgi kakor pri grabljah, v obrazu pegasta, jezika pa dolgega, da se je je vsak bal; ni čuda, da je postala Katra zarjavela devica in bi bila tudi ostala, če na bi bil prišel Lukej Hudopisk v njeno hišico.

Katra mu je snažila perilo, mu zakr-

pala obleko, če je pri kaki luknji silil preveč zrak na prosto, dala mu je tudi kak mal prigrizek in ga pri tem prav prijazno pogledala in mu namignila, češ, kako dobro bi ti bilo, če bi se oženil. In Lukej, ki je bil mehkega srca, je tako dolgo poslušal Katro, da je bil prepričan, da bi storil najboljšo, ako vzame ta sladko-bridki križ na ramo, in nekega dne je prosil Katro, naj mu ga pomaga nositi, v kar je takoj privolila.

Tako je dobil Lukej družico in s tem je bilo tudi njegovega nerednega življenja konec. Od sedaj je bil čedno opravljen, brke je imel navihane in tudi s popivanjem ni bilo nič več. Sodnik Hagen je bil ves srečen, ko Lukej ni več dišal po opojnih pijačah. Težko se je bilo sicer temu odvaditi, zakaj navada je železna srajca, in tu in tam je padel v greh, če se je sešel s kakim dobrim prijateljem ali s kom drugim, ki je potreboval nujen nasvet za ta ali oni paragraf. Toda Katra je bila stroga; če ni bil Lukej točno doma, je šla po njega in ga tudi našla. Ob taki priliki je Lukej hitro utihnil, če je prej še tako glasno poudarjal važnost svoje osebe, da je on prvi za sodnikom. Katra ga je samo pogledala, še piti ni hotela, in Lukej je natančno vedel, kako kaže vremenski prerok, zato je hitro pobral svojo čepico in odšel. Zunaj mu je sev Katra brala litanijske, ki jih drugod še nikjer ni slišal in jih tudi v nobenih bukvah ni bral. Gostje pa so se smejali, češ mora že iti na sodnijo, a ne pred trškega sodnika, ampak tja, kjer Katra „šravfa“

paragrafe in je obenem tudi sama birič.

Danes na Šimanovo pa je bila zopet prilika, da je zdrknil malo h Koclu. Vedel je, da najde tam znanca, ki mu namočijo že zasušeno grlo, saj Katra ga dotle ne bo pogrešala, in si bo že izmil usta, da njen občutljivi nos ne bo zavalhal tekočine.

„Tedad si se vendar ojunail in prišel,“ se pošali drugače resni Vegl, ki mu natoči poln kozarec in ponudi pol klobase ter kos kruha; „pa ne bo nekomu dolg čas po tebi?“

„E, po že počakala,“ pravi bolj tiho Lukej, „včasih moram celo še zvečer iti gledat, kaj delajo kaznjenci.“

„Pa naj gre Katra pogledat, saj je tudi močna, še bolj kot ti,“ ga podraži Podgornik.

„Ah, služba je služba in jaz sem zaprisežen in cesarski,“ se potrka Lukej ponosno na prsa; „babe naj doma komandirajo.“

„To je res,“ potrdijo vsi z velikim smehom, da je postalo Lukeju vroče, ker se je nehote izdal, kdo nosi doma hlače.

Da se ogne temu neljubemu pogovoru, začne pripovedovati, da je moral včeraj še pozno v noč spraviti v zapor dva potepuha, ki sta hotela krasti blago. Na poti domu pa je srečal župnika in mežnarja, ki sta šla po cesti od cerkve pri D. M. v Trnju. Zdelo se mu je čudno, saj ni slišal, da bi prej komu zvonilo na spoved in tudi bolan ni nihče.

(Dalje prihodnjič)

J. Kr.:

POVESTICE

Na edino okno moje majčkene podstrešne sobice padajo kosmi snega. Sedim na škripajoči postelji in strmim v šipo, oblito od rumenkastih pramenov luči. Srebrni kosmiči snega krvavo žarijo in se sproti tajajo.

Ta študentovska sobica je res tako tesna, da je življenje v njej kakor vkleknjeno. Poševna streha jo dela kar nekam vase pogreznjeno. Komaj se malo ganeš, že zadeneš ob zid. Še glavo je treba sklonjeno nositi. Večkrat se v strahu ozrem po njej, kakor bi se bal, da se bodo te nagnjene stene zrušile in me stisnile pod seboj. Ko bi že brž zaplala pomlad in bi človek mogel stopiti pod sonce in pod nebo!

To uro res ne vem početi kaj drugega, kakor da ležem in mislim na okrvavljeno zemljo na vseh koncih in krajih sveta, na poteptane kosti milijonov nedolžnih ljudi, na brezkončne procesije romajočih, izstradanih brezdomcev. — Oh, ljubi Bog, koliko je teh žalostnih stvari!

Zatrepetam v svoji samoti in zapuščenosti, zgrozim se v nemoči. Srce je vse razbolelo. Bridka je misel — brez pomoči — na strte lobanje in pogorele domove. Končno se nasmehnem drobni misli, ki se je upala prikrasti se k meni in me skuša potolažiti z lepim spominom. V tem trenutku se mi zdi kot lepa, čudežna sanja, ki sem zadovoljen in dober z njo kakor otrok z znova najdeno igračo.

Nekoč sem bil prav droben fantek. Suh in koščen, toda žilav in živ. Saj se ne spominjam več, sem takrat že prestopil šolski prag ali še ne. Le po snegu sem prav rad capljal, da so me večkrat mamika zanesli vsega premraženega v hišo ter me posadili na rob velike tople peči v kotu.

„Tu bodi in se nikamor ne gani!“ so mi ukazali. „Moj Bog, kako si vendar mrzel! Lepo priden bodi tu na toplem!“ so tožili nad mano.

Rad se spominjam teh dni, ko sem bil od mamike sem ter tja pokregan. Ne le kregali, tudi radi so me imeli in skrbeli so zame. Zato so mi ti spomini toliko ljubši, ker mi prinašajo v današnje dni snope svetlih žarkov in vere v samega sebe. Neštetokrat človek kar nenadoma zatrepeta, zdi se mu, kakor bi taval sam po tujem mestu, in zaželi si vsaj dobrega vprašanja: Kako ti gre? Kaj počneš, človek božji? Nekoč so te obsipavali s takimi vprašanji od vseh strani: mamika, atek, sestra, sosedje — oh, ti dobri ljudje. Pa se ločiš od svojega doma in že ni tega od nikoder več, tudi tako dobre roke ne najdeš nikjer, ki bi te mehko in vdano pobožala kakor mamikina. Vsi, ki jih srečuješ na svojih poteh in spregovoriš z njimi mimogrede kako besedo, se ti zde hladni in tuji kot sneg, ki pada na majhno okno, izvrtano sredi poševne stene.

Neko popoldne smo sedeli zbrani v hiši vsi, kolikor nas je bilo. Atek in mamika, sestra in jaz, najmlajši. Visok sneg je zametel vse poti in gazi, da smo bili kot odrezani od sveta. Haloški hribi so se praznično odeli. Gorice so se poznale le še po črnih vrstah kolja, ki je rilo iz snega. V tesni hišici se je razlivala omamljiva toplota, da še danes občutim veliko prijetnost ob spominu na tisti dan.

Mamika so svoj, od težkih košev in bremen nekoliko zgrbljeni hrbet tiščali k topli peči, držali na kolenskih slamnjačih in luščili vanjo fižol. Sestra Micka, s katero sva si bila po otroški navadi vedno v laseh, je čepela na majhnem stolčku pri postelji in si z rokami, oprtimi na kolena, podpirala glavo. Mene so mamika posadili na peč in mi sezuli premočene čevlje. Atek so sedeli pri oknu, kazal sem po hiši in proti peči hrbet, se naslonili z rokami ob rob mize in nam iz debele knjige brali povestice: vsemu smo tedaj rekli povestice: tudi pravljicam. romanom — vsemu, kar so nam brali iz knjig. Pa so naš

atek znali lepo brati: počasi in razločno, da smo jih vsi lahko razumeli. Še danes se mi zdi, da čujem oddaljen prizvok njihovega glasu in svojski poudarek skoraj na vsaki besedi.

Nihče se ni niti ganil. Bili so to za nas svečani trenutki kot med veliko mašo v cerkvi. Glas je butal ob stene; svete podobe na njih ter počrneli Kristus v kotu, na malo poličko postavljen, so strmeli in poslušali. Vse nas je prevzela povestica o nedolžnih lastovičkah, ki priletijo s pesmijo na drobnih kljunčkah k nam vsako pomlad gnezdit in odgajati svoj zarod, ob jesenskem poletu na topel jug pa jih toliko pade v nastavljene mreže.

Z grozo se nam je krčilo srce, ko smo poslušali, kako se ti morilci drobnih pevk že cele mesece poprej pripravljajo na ta lov. Ko žene drobne, cvrčeče pevke tiha sla pod toplejšo nebo, razprostrejo mreže, da jih vanje ujamejo, čeprav se branijo s poslednjimi močmi pred grabežljivimi rokami. S pohlepom na obrazu jih pobirajo in mečejo v vreče, ne oziraje se na poslednji krik drobnega grla po pomladi in življenju.

Nenadoma so atek umolkli. Na pol so se okrenili proti nam in dejali: „Ta podoba nam kaže cel venec na žico nabodenih lastovičk!“

„Kaj? Kje? Kakšne so tiste uboge lastovičke?“ je sestra začivkala in brž planila k mizi. Tudi mamika so lezli s slamnjačo v roki bliže. Jaz pa s peči nisem mogel tako naglo zlesti dol. Name so pozabili. Slednjič sem se kar sam popeljal na klop, od tod skobacal na pod in odcapljal k mizi. Stegoval sem vrat, pa mi je precej večja sestra zaslanjala ves pogled. Njen hrbet mi ga je branil. Hotel sem jo odriniti, a se je nalašč uprla ob mizo tako, da niti drobne glavičice nisem mogel poriniti h knjigi. Segel sem ji za jopič in jo z ostrimi nohti vščipnil pod rebra.

„Av! Joj, atek! Glejte ga, ščiplje me in brca!“ me je v solzah tožila.

„Kaj? Ščiplješ jo?“ so atek zarohneli, da sem v strahu zatrepetal.

„Saj ni res! Nič ji nisem storil. Micka se laže!“ sem se hotel izmuzniti nedolžen.

Oni pa si niso dali nič dopovedati. Več so ji verjeli kot meni. Težko desnico so že dvignili in široka dlan je bila pripravljena, da bi ploskala po mojem licu. Niti umaknil se nisem, ker si nikoli nisem niti upal, kadar je šlo res za hudo.

Nenadoma me je za ovratnik potegnila mamikina roka nazaj, da sem se sesedel.

„Beži nazaj na peč!“ so mi dejali in me spet dvignili na topel rob peči.

„Podobe pa ne bo videl! Jaz mu je že ne pokažem!“ so atek zagrozili. „Tak falot je ne sme videti!“

Meni pa je bilo tako hudo, da se nisem mogel joka vzdržati. Zhlipal sem in nič več nisem čul, kaj so atek potem

Zima

Moja pot je zasnežena, ni mi znano, kam se vije; ne duhti ledeno cvetje, ki na mojem oknu klije.

Hladno moje sonce sije, krog in krog je vse ledeno, nekam čudno, kot bi spalo, v tihe sanje zatopljeno.

Vse je pusto in megleno, jutra vstajajo brez zarje, v mrak se beli dan zavija, kot da slutil bi viharje.

Vsa premrta slednja stvar je, na drevesu vran gladije; le spomin srce še greje, ki po vigredi žaluje.

Limbarski

brali. Iz neke užaljenosti in kljubovalnosti sem si držal roke na ušesih, da ne bi slišal besed.

Čez nekaj časa so atek odšli iz hiše. Tedaj so mi dobra mamika hitro prinesli knjigo in mi pokazali podobo: Razkoračen debeloglavec je držal med visoko dvignjenimi rokami venec nabodenih lastovičk...

O, da mi jih ne bi bili pokazali! Uboge lastovičke!

*

Danes mi je spomin na to povestico kljub temu drag in dober kot kos kruha, ko me zvija glad. To, kar me vselej ob misli nanjo prepoji z neko vdanostjo, je dih domačega doma, tople družinske sreče, ki sem je v svoji radi mladosti tako malo občutil. Mnogo prehitro je udarilo med nas, kakor z jasnega neba: vzelo nam je dobro mamiko v tistih letih, ko sem jo komaj dobro spoznal. Samo naslonil sem se malo v njeno ljubeznivo naročje, okusil le prve kaplje vroče ljubezni in že je ni bilo več. Tedaj je utonila vsa moja lepa in brezskrbna mladost, zrušila se je pod težo vsakdanjosti nekam globoko, da jo moram zdaj v samotnih urah klicati k sebi na kratke obiske. Vsa sreča in materina ljubezen je tedaj umrla, preden sem jo prav spoznal in se njene sladkosti nasrkal. Marsikdaj danes pogrešam to ljubezen, kakor otročiček pogreša in hlasta za materinimi prsi, če mu jih prehitro odtegne. Kolikokrat vzkipi v meni krik po njej, po tej izgubljeni sanji — oh, čudežni, tako daljni sanji! Vse bi rad dal,

Limbarski:

Zgodbe vaškega šaljivca

„Tukaj je bil pa že spet Robidar zraven!“ — Tako smo rekli vselej, kadar se je na Ovsišju prigodilo nekaj takega, kar nas je spravilo v dobro voljo. Zmotili se nismo, zakaj Robidar je bil „ptiček“, kateremu ni bilo enakega pod domačim zvonom. Znal je človeka osmešiti, in če je kdaj prišel v zadrego, se je vselej srečno izmazal.

Koča na samoti blizu gozda mu je bila udobno bivališče. Bilo je nekoč poleti, žena mu je odšla po opravkih v drugo vas. Ker ni imel posebnega dela, je legal v senco za grm. Tedaj se je priplazil izza ogla njegov sosed Markuzelj, ki ni bil preveč na dobrem glasu. Imel je „dolge prste“ ter se ga je rado kaj prijel. Robidar je poznal njegovo navado, pa je kljub temu ostal na svojem mestu.

Markuzelj se je ustavil pred odprtimi vrati. Oprezno je pogledal okrog sebe in, ker ni nikogar opazil, je smuknil v vežo, od tam pa dalje v stransko sobo. Kmalu se je vrnil z natlačeno vrečo, s katero je naglo odkutil proti domu.

„Glej ga, zlomka!“ je Robidar robančil za grmom. Nato je odšel v sobo in ugotovil, da ga je dedec pošteno oplenil. Brž je natlačil v vrečo nekaj stare obleke ter jo mahnil proti sosedu.

„No, kaj pa to pomeni?“ se je ustrašil Markuzelj.

„Še tole sem prinesel,“ se mu je posmešnil. „Zato, ker sem mislil, da smo se k tebi preselili.“

In Markuzelj mu je dal brez besede vse nazaj.

*

Pa tudi Robidarja je nekoč prijel poželenje po tujem blagu. V ribniku za vasjo so se kopale gosi in race. Vse polno jih je bilo, tako da si komaj opazil umazano površino. Mož jih je opazoval in skušnjava mu je pošepnila: „Ti, Jaka, ako bi vlovil eno ter jo zadavil, bi imel imenitno kosilo. Ljudje so na polju in tebe bi nihče ne osumil.“

„Ne bilo bi napačno.“

da bi se le še eklatant mogli zbrati v nizkem in lesenem domu tam daleč sredi Haloze vsi ter spet sanjari ob branju drobnih povestic. Vsaj za kratek trenutek! Morebiti le za toliko minut, da bi se človek malo pogrel po dolgem času v našem ubogem in zapuščenem domu pri mamiki in ateku, si naložil in odnesel nekaj tiste gorkote in prijetnosti tudi s seboj v življenje. Če bi bilo mogoče: bos in s palico v roki, pa z dobro mislijo v srcu bi šel proti domu. Neprestano, brez počitka bi hodil, dokler ne bi padel dobri mamiki v naročje. Mogoče bi mi pa po tolikih letih kaj lepega povedala, recimo, kaj novic iz drugega kraljestva. In videl bi dom in naše gorice, naše dobre ljudi. Celo zlati sok iz vinskih goric!

Venomer pozabljam, da je danes sanjam, ljubezni in dobroti odklenalo. Na vseh koncih sveta se vrste pogrebi in naša srca čutijo pretresljivo ječanje pogrebnih zvonov. Pravljice o dobrih ljudeh so zamrle. Vse bolj in bolj nas duši onemogel krik ujetih in strtih ljudi. Nabodene lastovičke!

V zoreči jeseni so letele nad nami vse lastovice, ki so mirno odgojile svoj zarod pod strehami naših prijaznih domov. Hotele so poleteti mimo smrti, pa so letele prav v njene razpete mreže...

V teh belih dneh in nočeh, ko so naše Haloze spet pokrite z odejo snega, šele prav občutim tisto pravljico o nabodenih lastovičkah. Znova vstaja pred mano vsa živa, bojim se celo, da ne bom zaslišal od kod smrtnega krika zadrgnjenih grl in zasledil raztresenih kapljic vroče srčne krvi.

O ljubi domek, poln miru, blage gorkote in tolažbe ljubezni, kako si še nekje daleč, skoraj nedosegljiv v današnjih mrzlih dneh! Vendar te čutim, kot opojni vonj cvetja iz naših goric. Slutim te, čutim tvojo toploto.

Pozdravljen, moj dobri domek!

Nasveti za dom

Molji so nadležni mrčes, nič manj neprijeten kakor stenice, uši ali bolhe. Molji, ki letajo po sobi, so vsi samci. Samica pa leže veliko jajčec, iz katerih se izležejo belkaste, drobne gosenice, ki si stkejo svilene tule, ki so na obeh koncih odprti. Gosenica gleda z rjavkasto glavico iz tula in grize s svojimi ostrimi čeljustmi nit za nitjo. Molji žro vsake vrste blago, le bombaža in slame se ne lotijo; najrajši imajo volno, platno, svilo, krzno in opno (tapete). Sredstev zoper molje je mnogo. Največ uporabljamo naftalin, ki pa ni posebno uspešen. Najbolj priporočljivo je redno zračenje in iztepavanje in potem najmanj eno uro trajajoče sončenje obleke. Molj je za toploto zelo občutljiv, pri toploti 55° pogine vsaka zalega. Tudi neprodušne vreče, v katere spravljamo obleko, nas branijo pred molji.

Kapljice apna, ki so se naredile na tleh pri beljenju sobe, odstranimo z ostrim kisom.

Limonov sok odstranja madeže od črnih na preprogah in prtih. Namazano črno mesto segrejemo in nato pustimo. Pozneje izplaknemo in če je treba, vse še ponovimo.

Pepel od cigar nam pomaga odstraniti madeže na poliranem pohištvi. Zmešamo ga z oljem, pomočimo v to zamašek in drgnemo z njim po pohištvi.

Rane ne briši in ne zavezuji z robcem, ker je nevarno. Ne dotikaj se je z roko in nikdar ne izpiraj z vodo. Očisti jo z jodom, potem deni vanjo sterilizirano gazo, dodaj, če je treba, še vate, in nato obveži s čisto obvezo. Večje rane obveži le za silo in pojdi k zdravniku.

Opekline namaži z oljem, mastjo ali vazelinom. Z vodo je ne smeš nikdar lajšati. Obleke ne slači, temveč jo razreži. Mehurjev ne prediraj. Če je opekline večja, moraš k zdravniku.

Zlomljeno roko ali nogo obloži z vato ali drugim mehkim blagom in daj med dve deščici ali palici ter ponesrečenca prenesi čim mirneje k zdravniku.

Zataknjen grizljaj se ti bo dvignil, če postopaš takole: ne tolci nikogar po hrbtu. Komur se je zataknilo, naj ostane miren, leže na tla, hitro naj požira slino; s palcem in sredincem pa je treba grizljaj potegniti iz grla. Pri tem se navadno privzdigne, pri čemer gre tudi grizljaj nazaj.

Utopljenca se ne boj, a bodi previden. V vodi ga primi za lase ali, če je nezavesten, za pazduhe. Če se bojiš, da se te oklene, mu ponudi kak kol. Če se te je pa oklenil, ga primi z roko za čelo in nos in suni od sebe, obenem ga s kolenikom suni v trebuh, da se ga oprostiš. Na suhem mu hitro odpi obleko, položi ga čez svoja kolena na trebuh, da voda izteče iz njega, odpi mu in očisti usta, stisni prsni koš, da spraviš vodo iz njega. Nato ga položi vodoravno in začni z umetnim dihanjem.

Volnene nogavice se pri pranju rade uskočijo. To preprečiš, če jih ne namašaš, temveč takoj opereš v mlačni vodi z milom, potem takoj izplakneš spet v mlačni vodi, nategneš ter posušiš na toplem prostoru.

Žulj namaži z jodom. Kože ne trgaj, le predri jo s čisto iglo. Nalepi levkoplast (dobiš ga v lekarni in drogeriji).

Zaposlitev inozemcev

O zakonitih določbah glede zaposlitve inozemskih delavcev vlada nejasnost, vsled tega objavljamo določbe, ki so sedaj v veljavi. Kot inozemci veljajo v smislu določbe o inozemcih vse osebe, ki nimajo avstrijskega državljanstva, razen Južnih Tirolcev in onih iz Kanalske doline.

Zaposlitev inozemskih delojemalcev, ki so nastavljeni po 1. januarju 1948, je dovoljena samo s posebnim dovoljenjem o zaposlitvi. Inozemci, ki so bili zaposleni že pred 1. januarjem 1948, ki pa so prekinili delovno razmerje, morajo pri ponovni nastavitvi zopet imeti dovoljenje.

Če namerava delodajalec zaposliti inozemca, mora predložiti pri pristojnem delovnem uradu prošnjo za dovoljenje. Inozemski uslužbenci ne smejo biti nastavljeni pred odločitvijo delovnega urada. V slučaju uradnega posredovanja dobe delodajalci istočasno z dodelitvijo delovne moči tudi dovoljenje za nastavitve. V vsakem drugem slučaju pa je treba zaprositi za dovoljenje o zaposlovanju inozemcev.

Dovoljenje za zaposlitev izdajajo delovni uradi za dobo enega leta. Vsak delodajalec, ki zaposluje inozemce, je obvezan, da se sam zanima za to, kdaj poteče dovoljenje, in potem odpusti inozemca ali pa zaprosi za podaljšanje dovoljenja, ne da bi bilo pri tem treba prekiniti delovno razmerje.

Glasom zakona preneha delovno razmerje, ko poteče dovoljenje za zaposlitev. S tem v zvezi opozarja delovni urad, da je z 31. decembrom 1948 poteklo večje število dovoljenj, za katera ni nihče predložil prošnje za podaljšanje niti ni bilo vposlano nikakšno obvestilo, da je bilo delovno razmerje razveljavljeno.

Kršitve uredbe o inozemcih se kaznujejo z denarno globo ali z zapornim do šest mesecev. Razen tega mora dotični inozemec računati s tem, da mu bo odvzeto dovoljenje o bivanju.

Vsakemu delodajalcu se lahko dovoli zaposlovanje inozemcev samo, če je to gospodarsko potrebno in ni za to nobenih primernih domačih delovnih sil.

Vse prošnje za podelitev dovoljenja o

zaposlitvi inozemcev so po odredbi zveznega ministrstva za socialno skrbstvo od 15. novembra 1948 proste pristojbine, medtem ko mora delodajalec pri sprejemu dovoljenja plačati znesek 3 S za upravne stroške.

Mezde za časa izpada električnega toka

Zaradi pomanjkanja toka v zadnjih tednih so znova pridobile na pomembnosti določbe o mezdah za izpad dela, ki je nastal zaradi pomanjkanja pogonskih sredstev. Vsled tega poudarjamo, da je v skladu s smernicami ministrstva za socialno skrbstvo od 28. I. 1946 še vedno v veljavi osnovna določba od februarja 1945 in sicer:

Če ni mogoče za časa izpada električnega toka ali pomanjkanja premoga delavcev zaposliti pri drugih delih v obratu, tedaj jim mora delodajalec pri davčni skupini I. izplačati 60 odstotkov, pri davčni skupini II. in naprej 80 odstotkov razlike med dejansko doseženim kosmatim zaslužkom in kosmatim zaslužkom, ki bi ga bil delojemalec dosegel, če bi delo ne bilo izpadlo. Po odločbi, izdani medtem od socialnega ministrstva, je treba vključiti v mezde za izpadlo delo odgovarjajoči del prehranjevalne doklade (34.— S mesečno).

Te mezde za izpadlo delo bodo pristojni delovni uradi delodajalcem na njihovo prošnjo vrnil. Predpogoj za to je pri industrijskih obratih pismeno obvestilo deželne elektrarne o odklopitvi električnega toka, oziroma o prepovedi uporabljati tok ob določenih dneh. Pri obrtnih in trgovskih obratih je treba priložiti še potrdilo pristojnega združenja ali gremija, da vkljub preložitvi delovnega časa delojemalcem zaradi izpada električnega toka vendarle ni bilo mogoče doseči 48 delovnih ur tekom enega tedna. Prošnjo za povračilo mezd je treba predložiti na obrazcu, ki se dobi pri delovnem uradu.

Zvezno ministrstvo za socialno skrbstvo je izjavilo, da je pripravljeno pri

Nasveti gradbene stroke:

Gradbeni material

(Nadaljevanje)

II. POGLAVJE: UMETNO GRADIVO

1. Opeka.

Opeka je najstarejše in najbolj znano umetno gradivo. Izdelujejo jo iz ilovice, ki jo žgemo v posebnih za to določenih pečeh. Poznali so jo že najstarejši narodi in zgodovina jo prvič omeni pri Babiloncih, nato pa so si jo naglo osvojili še drugi stari kulturni narodi. Nobena iznajdba, nobeno nanovo izumljeno gradivo starega, srednjega in novega veka ni moglo izpodrinuti to, tekom tisočletij uporabljano in temeljito preizkušeno gradivo.

Naravno je, da izdelava opeke ni ostala pri prvotnih primitivnih metodah, temveč se je način fabrikacije postopno razvijal in izpopolnjeval z razvojem tehnike in nje proizvajalnih sredstev, kot so to stroji, peči in razne čistilne naprave. V istem razmerju se je seveda izboljševala tudi kakovost opeke in je radi možnosti množične izdelave s stroji kljub temu postala še cenejša. Današnji bi si radi drage delovne sile ročnega dela pri kolikor toliko obširni fabrikaciji opeke niti predstavljati ne mogli, saj bi bila na primer za revnejše sloje absolutno predraga.

Vendar pa naletimo tudi še danes sem in tja na ročno izdelavo, pa le bolj za domačo potrebo in to zlasti tam, kjer je primerna ilovica blizu in bi bil, kakor n. pr. kjé v hribih, prevoz predrag. Male podeželske opekarne stojé opuščene, ker se ročno delo več ne izplača, kakor so svoje dni opuščali male železarne, ki so bile znane pod starodavnim imenom „fužine“.

Ročna izdelava ne samo, da ne more proizvajati opeko poceni, ona tudi ne more surovine (ilovice) očistiti škodljivih primesi, kot so to žveplo in razne kisline, ki vplivajo razkrajalno in zmanjšujejo odpornost snovi (ilovice). V primitivnih pečeh tudi ne moremo doseči one vročine, ki je potrebna, da postane opeka vremensko absolutno odporna in izdrži tudi visoke temperature. Za onega, ki bi hotel izdelovati opeko

sam, bi morda ne bilo odveč, če ga opozorimo na glavne škodljivce pri tem poslu.

Pri ležanju ilovične gmote (mase) na vlažnem kraju se spremeni v nji eventualno nahajajoče se žvepleno železo (to je takozvani železov sulfid) s pomočjo vode v spojino železa in žveplene kisline, ki pride potem do vrha gmote in se tam lahko očisti s površino vred.

Železov sulfid lahko spoznamo po komaj vidno malih blestečih se luskačih v ilovnatem materialu. Moramo ga odstraniti, ker nastanejo sicer pri žganju materiala razpoke, ki lahko privedejo tudi do zdrobitve opeke.

Če torej take luske v večji količini najdemo, moramo material očistiti po opisanem načinu.

Primes apnenca v ilovici je do gotove mere dopustna in vpliva celo ugodno, ker dvigne stopinjo tališča, to je one temperature, pri kateri se material tali, ali praktično povedano, katero temperaturo material še izdrži. Preveč apnenca pa pomeni nevarnost, da pri žganju ne bi nastala ogljikova kislina, torej proces, ki ga poznamo že od žganja apna. Kakor znano, žgano apno hlastno srka vase vodo in v takem stanju se ne veže z ostalim opečnim materialom, temveč tvori v njem tuja gnezda, ki pospešujejo razpad mase.

V vsaki ilovici je tudi gotova primes peska. Preveč peska ima takozvana pušta ilovica in za žganje opeke ni uporabna, ker dá preveč drobljiv material. Nasprotno se pa prevelik primanjkljaj peska pri takozvani mastni ilovici lahko izenači s primernim dodatkom peska.

Kot povsod, igra tudi tu voda veliko vlogo. Ilovici se mora, da postane plastična (mehka za obdelavo), dodati gotova količina vode. Toda to je le nje en del, kajti drugi del je prešel v razne druge spojine, je torej kemično vezan. Prvi, takozvani mehanski del izhlapi že pri temperaturi do 100° C, dočim izgine kemično vezana voda šele pri stopnji 600 do 800° C.

Z odstranitvijo vode nastanejo v materialu naravno vrzeli, snov postane luknjičava ali porozna in s tem lažja ter za rabljene svrhe boljša. Ker pa le moderne peči morejo proizvajati take temperature, je jasno, da zamorejo le one proizvesti blago take kakovosti, ki se danes zahteva in ki se bo z razvojem tehnike še dalje izboljševala.

Pri nadaljnjem zviševanju temperature dobimo potem opeko, ki je prevlečena z neko tenčico, podobno steklu ali, kakor tudi pravimo, „glazuro“. V takem stanju izdrži opeka potem tudi izredno visoke stopnje vročine, ki so potrebne v raznih industrijskih panogah.

Z opeko zidamo s pridom zlasti stanovanjska poslopja in hleve, ker to gradivo toploto radi poroznosti le slabo sprovaja, jo takorekoč čim dalje drži, kar je važno tako za mraz kot za vročino. Slaba stran opeke pa je njena občutljivost proti vlagi, ki jo radi luknjičavosti (poroznosti) hlastno vsrkava. Zato je tudi potrebno, da se opeka sklada in shranjuje na suhem prostoru, ker jo sicer voda, ki se nabira v luknjicah, v zmrazjenem stanju raznese in razkroji.

Pri dotiku z vodo torej, ki se pričinja že pri temeljnih zidovih poslopij, nadalje pri vseh zgradbah ob in na vodi se neha uporabnost opeke. V takih primerih moramo uporabljati gradivo, ki je v te svrhe bolj prikladno in sposobno — to je beton.

Opeka ima različne oblike ali takozvani format. Staroavstrijski format meri 30 × 15 × 5 cm in gre 350 komadov v 1 kubični meter izgotovljenega zidu, nemški format pa 25 × 12 × 6,5 cm in gre pri tem v 1 m³ zidu 400 komadov. Za kritje strehe z zarezano opeko rabimo 16 in z „bobrovi“ tudi do 35 komadov.

(Dalje prihodnjič)

Dodelitev usnja čevljarjem

Po sklepu nedavne seje strokovnega odbora za usnje in čevlje je bila dodeljena čevljarskemu združenju precejšnja množina surove kože za izdelavo ortopedskega obuvala oziroma čevljev po meri. To dejstvo je tembolj pomembno vsled tega, ker se je čevljarska obrt že od začetka zapore usnja trudila za povečanje kontigenta in je bila vsled premajhnih dodelitev omejena praktično samo na popravila.

Dodelitve čevljarjem z obrtno pravico znašajo do sedaj 40.000 kg surovega usnja, to je za okrog 10.000 parov čevljev, od katerih je bilo treba kriti najprej potrebo po ortopedskih čevljih in samo iz ostanka so čevljarji lahko izdelovali čevlje po meri. Sedaj pa ima čevljarska obrt v Avstriji, posebno še potom uvoza surovih kož v okviru Marshallovega načrta, možnost izdelati mesečno okrog 40.000 parov čevljev.

Sovjetska pomoč - njena vrednost

O vzhodnoevropskem gospodarskem načrtu

Tudi Sovjeti so torej ustanovili takomenovani svet za medsebojno gospodarsko pomoč držav „vzhodnih demokracij“ — razen Jugoslavije — (o čemer smo poročali v predzadnji številki našega lista). Če bi z njim res namerali kakor koli pomagati državam na oni strani železnega zastora, bi jih to veljalo velike vsote denarja. Če bi hoteli na primer samo poravnati primanjkljaje, ki jih imajo te države v trgovini z njo, bi jim morala dati letno 500 milijonov dolarjev. Po drugi strani bi Sovjeti lahko znatno olajšali gospodarsko stisko na Madžarskem, v Romuniji in Bolgariji, če bi jim odpustili reparacije. To bi znašalo novih 500 milijonov dolarjev.

Toda Sovjeti na kaj takega ne mislijo. Oni svoje podložnike samo izkoriščajo, kakor če bi šlo za države, s katerimi jih ne družijo nobene ideološke ali politične vezi.

Značilen primer za to izkoriščanje je na primer pogodba, ki jo je Sovjetska zveza sklenila s Poljsko o nakupu premoga. Sovjeti so Poljski dali posojilo 450 milijonov dolarjev, ki ga je Poljska potrebovala za nujne nakupe v Ameriki in drugod. Poljaki so se obvezali, da bodo dolg povrnili z dobavami premoga. Sovjeti so zahtevali, da jim morajo poslati 6 milijonov ton premoga že prvo leto. Premog so jim računali po 1.20 dolarja tona, medtem ko je cena premoga na svetovnem trgu od 14 do 20 dolarjev. To se pravi, da bo Poljska morala posojilo, ki so ji ga Sovjeti „milostno“ naklonili, najmanj desetkratno povrniti.

Podobno je Sovjetska zveza lani naredila s Češkoslovaško. Tudi tej je dala posojilo 23 milijonov dolarjev, da bi lahko kupila potrebni živež. Obresti ji je zaračunala po 3,5%, to je več kakor 1 % dražje, kakor pa je to običaj pri kratkoročnih posojilih na takozv. kapitalističnem zahodu.

Sovjeti sploh vso trgovino s podložniškimi državami urejajo tako, da sami določijo ceno, po kateri jim morajo njihove zaveznice poslati najrazličnejše blago. Te cene so enake cenam na svetovnem trgu samo tedaj, kadar Sovjetska zveza kaj prodaja. Tako se je zgo-

dilo lani pri žitu, ki ga je poslala Češkoslovaški in zaradi katerega so zagnali v vsem vzhodnem bloku takšen propagandni hrušč. Sovjeti so ceno temu žitu določili po ceni, kakršno je pšenica imela na borzi v Chicagu. K tej ceni so pribili še polovico stroškov, ki bi jih Čehi morali plačati, če bi pšenico vozili iz Chicaga v Prago.

Drugi primer, ki nam osvetljuje gospodarske odnose med Sovjetsko zvezo in takomenovanimi ljudskimi demokracijami, so reparacije. Vse blago, ki ga morajo Romunija, Madžarska, Finska in Bolgarija pošiljati Sovjetom na račun vojne odškodnine, jim Sovjetska zveza računa po predvojnih cenah, ki so bile seveda 50krat ali še večkrat nižje od sedanjih. Ko so se te države začele zaradi tega pritoževati, so Sovjeti ceno reparacijskemu blagu zvišali za 10%. Tako se je zgodilo, da je Romunija julija 1948 dolgovala Sovjetom na reparacijah 95 milijonov dolarjev, plačati pa bo morala to vojno odškodnino z blagom, ki bo vredno 160 milijonov dolarjev.

Madžarska mora dati Sovjetom še 50 milijonov dolarjev vojne odškodnine. Za ta dolg bo morala poslati Sovjetski zvezi raznih izdelkov v znesku 90 milijonov dolarjev.

Pri tem je treba poudariti, da so Sovjeti svoje reparacijske zahteve do premaganih podložnic znižali za 50% in sicer najprej Finski. Madžarska in Romunija sta zaradi tega zagnali tak krik, da so morali enako storiti tudi v njunem primeru. Da pa niso bili zaradi tega nič na slabšem, so določili, da bodo blago računali po predvojnih cenah. Tako bo dobila vojne odškodnine v resnici več, kakor če ne bi bila svojih zahtev znižala.

Ti primeri nam zgovorno pričajo, kakšna je v resnici toliko opevana gospodarska pomoč, ki jo sovjetske podložnice dobivajo iz Moskve. Dejansko vse skupaj ni drugega kakor brezobzirno izkoriščanje zaslužnjenih narodov po državi, ki se dela njihovo dobrotnico in osvoboditeljico, in ničemur drugemu kakor temu izkoriščanju ne bo služil tudi novi svet za medsebojno gospodarsko pomoč, ki so ga ustanovili pred kratkim. („New York Times“.)

Nenavadna armada:

BRITANSKE ČETE V PERZIJ IN IRAKU MED VOJNO

Britanski centralni obveščevalni urad je po naročilu vojnega ministrstva izdal knjigo, ki govori o zgodovini nenavadne vojske, ki je premagala najrazličnejše ovire, katere postavlja narava človeku.

Ta vojska, ki se je imenovala „Paiforce“ („Persia and Iran Force“), je delovala med zadnjo svetovno vojno v Perziji in Iraku.

Kot znano, so Nemci aprila 1941 po zasedbi Grčije netili revolucijo v Iraku in s tem jasno pokazali, kje nameravajo izvesti svoj prihodnji udarec. Od kontingenta ojačanj, ki so bila določena za Malezijo, so poslali za udušitev upora brigado indijske pehote in britanski polk poljskega topništva. Ta oddelek je bil jedro, okoli katerega se je formirala cela nova armada.

Naslednja naloga teh sil je bila zadržati varnost v Siriji; sledil je nato kratek vojni pohod ob sodelovanju z Rusi, ki je zagotovil zaveznikom kontrolo Perzije.

Naloga te armade pa se niso omejevale na obrambo tega obširnega strateškega področja Bližnjega vzhoda. Rusija je zahtevala pomoč. Nujno je potrebovala podpor in morali so po morju odpremljane podpore dopolnjevati z drugimi dobavami. Tako so sklenili pošiljati Sovjetski zvezi vojni material iz obal Perzijskega zaliva do južne ruske meje.

„PAIFORCE“

In ravno „Paiforce“ je omogočila, da je Rusija prejela 5 milijonov ton bistveno važnih dobav po 1600 km dolgi poti, skozi ozemlje, polno vsakovrstnih ovir od nerodovitnih puščav do z ledeniki pokritih gora, od peščenih viharjev do velikega deževja.

„Paiforce“ pa je premagala vse težave in dobavila Rusom vse blago, ki so ga tako zelo potrebovali. Te čete so tudi zgradile železnice, ceste in industrijske naprave v tistih puščavah. Izvedle so enega najbolj epskih podjetij cele vojne.

DELAVEC ZAPUSTIL SVOJE IMETJE V DOBRODELNE NAMENE

Znani ameriški list „Baltimore Sun“ se je oddolžil z lepim člankom preprostu meščanu mesta Baltimore Ralph C. Hellerju, ki je pred kratkim umrl in je zapustil svoje imetje v znesku 1.125.000 dolarjev ustanovi pospeševanja blaginje med človeštvom, brez razlike na raso, barvo ali veroizpoved.

Članek pravi, da je prišlo ime tega moža prvič v časopise, ko so s par vrsticami poročali o njegovi smrti. Od svojih 62 let jih je posvetil 50 delu — izdeloval je žimnice. Razvad ni poznal. Njegovo življenje je bilo zelo preprosto. Dejstvo, da je na svetu, mu je bilo izvor veselja. Heller je delal vse svoje življenje, da je lahko pomagal drugim.

To je najboljša ocena za vsakogar.

Prebivalstvo evropskih držav

Vzgojna, znastvena in kulturna organizacija Združenih narodov (UNESCO) objavlja statistiko prebivalstva evropskih držav po stanju v letu 1947. Ta statistika navaja sledeče številke:

Albanija (neuradno)	1,150.000
Andora (neuradno)	5.000
Avstrija (neuradno)	6,920.000
Belgija	8,421.000
Bolgarija	7,048.000
Češkoslovaška	12,170.000
Danska	4,146.000
Islandija	134.000
Finska	3,895.000
Francija	41,150.000
Nemčija (neuradno)	67,300.000
Berlin (neuradno)	3,227.000
Angleška cona	22,610.000
Francoska cona	5,889.000
Ameriška cona	18,551.000
USSR cona	neznano
Grčija	7,665.000
Madžarska	9,383.000
Farorski otoki	30.000
Irska	2,972.000
Italija	45,833.000
Lichtenstein (neuradno)	11.000
Luksemburg	289.000
Monaco	21.000
Nizozemska	9,629.000
Norveška	3,135.000
Poljska	23,781.000
Portugalska	8,312.000
Romunija	16,530.000
San Marino (neuradno)	15.000
Španija	27,503.000
Švedska	6,803.000
Švica	4,547.000
Zedinj. kraljestvo	49,539.000
Vatikansko mesto	1.000
Jugoslavija (neuradno)	15,600.000

Ogromna večina američanov se poroči le enkrat

V Ameriki običajno javljajo veliko število razporok in ločitev, vendar kaže statistika, da se ogromna večina Američanov poroči le enkrat. Statistični urad je v preteklem letu proučil 32,288.000 zakonskih parov in ugotovil, da se je skoro 28 milijonov od teh oseb poročilo le enkrat in da se je le 4,372.000 oseb, med katerimi so všteti tudi vdovci, poročilo več kot enkrat.

Gigantsko letalo ameriške mornarice

Po uspešnem preletu od ene obale do druge obale Združenih držav novega prevoznega letala ameriške mornarice napovedujejo strokovnjaki, da bodo v nekaj letih dosegli letalsko prevažanje potnikov v gigantskih letalih z nižjimi stroški.

Letalo, imenovano „Constitution“, je preletelo z 90 potniki razdaljo od San Franciska do Washingtona (4091 km) v 9 urah in 34 minutah s povprečno hitrostjo 429 km na uro. Letalo je največje trgovsko prevozno letalo, kar so jih kdaj zgradili. Dolgo je 46,18 m, razpetina krila pa meri 56,6 m. Letalo ima 2 krova, v katerih je prostora za 180 oseb, vstevši posadko 16 članov. Notranjost letala odgovarja prostornini 3 železniških tovornih vagonov. Ko je vzletelo, je letalo s potniki vred tehtalo 92 ton. Letalo gonijo 4 motorji po 3500 konjskih sil poleg 6 motorjev na reakcijski ali raketni pogon, ki pomagajo letalu vzleteti.

Znanost lahko vodi do svobode ali do tiranije

(Dav. E. Lilienthal)

Moderno znanost je mogoče rabiti v interesu človeške svobode in človeškega dostojanstva, je pa mogoče z njo tudi zaslužiti ljudi: to je odvisno od tega, ali je moderna znanost v rokah tistih, ki verujejo v ljudi in v načela demokracije, ali pa v rokah tistih, ki stremijo pa samovoljni sili.

To izbiro ima svet pred seboj, je poudaril v svojem govoru David E. Lilienthal, bivši predsednik svetovno znane Uprave doline Tennessee in sedanjí predsednik ameriške komisije za atomsko energijo. Lilienthal je izjavil, da je že predsednik Truman v svojem nastopnem govoru poudaril dejstvo, da lahko tehnika, ki jo uporabljamo v človekov dobrobit, vodi ne le do materialnega prospeha, temveč da lahko tudi hrani svobodni duh človeka. Stroji in tehnika, je poudaril Lilienthal, niso sami po sebi niti dobri niti slabi. Lahko so dobri, če jih človek uporablja v dobre namene. Jasno je tudi, da je mogoče stroje uporabljati za zasluževanje ljudi. Lahko pa stroje uporabljamo tudi, da se bodo odprla vrata človeškim možnostim, da bo človek postal tako svoboden, kakor še ni bil nikoli poprej.

Vendar pa ne bomo mogli gospodovati nad stroji v interesu človečanskega duha toliko časa, dokler ne bomo imeli vere v ljudi. Vera v ljudi je temelj vsemu. Skala, na kateri morajo sloneti vsi

ti napor, mora biti globoka in trajna vera v človeško bitje, kar je vera v najvišji smisel življenja. Stroj pa lahko edinole pomaga dostojanstvu in integriteti (nedotakljivosti) človekovega obstoja, če ga namenoma uporabljamo za napredek takšne vere v ljudi. Od ljudi, za katere se ti stroji uporabljajo, zlasti pa od načinov, s katerimi hočemo doseči ta smoter, je odvisno, ali bo tehnika pomagala človekovemu dobrobitu ali pa mu bo škodovala.

Rak na ustnicah

Doktorja William E. Howes in Joseph Rosenstein, člana Brooklynskega zavoda za raziskovanje raka objavljata na podlagi svojih študij v „Ameriškem časopisu za rentgenologijo in radijsko terapijo“ teorijo (nauk), po kateri so dozdevno tisti, ki delajo na odprtem zraku in ki so izpostavljeni vremenskim neprilikam, bolj podvrženi raku na ustnici kot tisti, ki delajo v zaprtih prostorih. Izgleda nadalje, da so za to bolezen bolj dostopni moški kot ženske.

Navedena zdravnika sta proučila 112 žrtev te bolezni, od katerih je bilo 110 moških, ki so bili večinoma zaposleni z deli, pri katerih so bili prisiljeni ostati dolgo na soncu, vetru, v snegu in mrazu, zaradi česar so jim prav lahko razpokale ustnice, ki nudijo po mnenju navedenih znanstvenikov idealno priložnost za razvoj raka. Ženske pa trpijo le zelo redko na tej posebni obliki te strašne bolezni.

Praktično lahko izključimo, da bi pospeševala cigareta razvoj raka. Čeprav se je razvada kajenja v našem zadnjem pokolenju med ženskami zelo razpasla, sta bili med 112 preiskanimi bolniki le dve ženski. Izgleda nadalje tudi, da so zamorci zelo nedostopni za to obliko raka.

30 procent delavcev v Združenih državah je žena

Urad za zaposlitev žen pri ameriškem ministrstvu za delo je objavil, da je bilo v letu 1947 zaposlenih približno 16 milijonov žen.

Število zaposlenih žen predstavlja 27% vsega delavstva v Združenih državah in 30% vseh žen, starih nad 14 let. Pred vojno je znašalo število zaposlenih žena približno 14 milijonov.

Izpod domače lipe

GORENČE

V nedeljo 30. prosinca letos je praznovala na svojem rojstnem domu v št. Radegundi na Gorenčah splošno priljubljena Marija Kužnik, podomače Kaušlarjeva mama svoj osemdesetletni rojstni dan. Na ta dan so prihili k svoji ljubljani materi njeni številni otroci s svojimi družinami: Lizej, ki gospodinji na domu, Ožbolt iz Žvabeka, Tomaž iz Rude, Zofija iz Pliberka, Hanzej iz Celovca, Johana iz Hüttenberga, Marija iz Grebinja, Pavel iz Drumelj.

Želja Kaušlarjeve mame pa pravzaprav ni bila, da se posveti materinstvu in družinskemu življenju. Od svoje zgodnje mladosti je gojila željo, da bi šla v samostan in se tam popolnoma posvetila Bogu. Le na nujno željo svojih sorodnikov in prošnjo svoje rajne sestre Neže se je leta 1895 poročila s sedaj že pokojnim Tomažem Kužnikom. Njen srečni zakon je Bog blagoslovil z osmerimi otroki, ki še sedaj vsi živijo.

Kot strogo versko vzgojena je Kaušlarjeva mama ne samo poznala, ampak tudi izvrševala dobro znano Kristusovo zapoved: Moli in delaj! Pridnost, vestnost in delavnost je poznala že v svojih dekliških letih. Vse te lastnosti pa je morala potem, ko je stopila v zakon, podvojiti po vzoru dobre krščanske matere. Koliko skrbi in dela je bilo z družino, otroki in posli! Poleg že omenjenih lastnosti pa ne smemo pozabiti na njeno podjetnost, ki se vidi v tem, da je sezidala popolnoma novo hišo in gospodarsko poslopje, ki je dvakrat pogorelo. Vse skrbi, težave in bridkosti je naša jubilarinja vselej z božjo pomočjo premagala.

Poleg svojih številnih skrbi pa je Kaušlarjeva mama še vedno našla časa za potrebno samoizobrazbo. Vedeti moramo, da so bili v njenem času redki na deželi, ki so znali brati in pisati. Jubilarinja je bila med tistimi redkimi, ki se je iz lastne pridnosti naučila oboje. Naučila se je tudi nemščine tako, da obvlada oba jezika v govoru in pisavi. Veselje do branja in samoizobrazbe pa je prinesla še iz domače hiše, ki ga je ohranila še do danes, ko vidi še brati in pisati. V njeni hiši je predvsem našlo mesto versko branje in drugo vzgojno čtivo, zlasti knjige Mohorjeve družbe.

Jubilarinka pa se je zavedala, da delo samo še ne prinese sreče in blagoslova v družino. Srečo in blagoslov iz neba si je treba izprositi z molitvijo. V Kau-

šlarjevi hiši so vedno radi molili in v cerkev hodili. „Kdor prav ljubi Boga, ljubi tudi svojega bližnjega“, pravi sv. pismo. In taka je Kaušlarjeva mama! Posebno so ji pri srcu domači farni reveži in bolniki, katere vselej rada izdatno podpira. Nikoli pa tudi ne pozabi dijakov, zlasti bogoslovcev. Vsi pomoči potrebni jo imajo zato v najlepšem spominu.

Vemo, da jubilarinki te vrstice ne bodo všeč, ker je preskromna in prepozišna. Toda naj ne bo huda. Saj jih zasluži. Kaušlarjevi mami želimo, da bi jo ljubi Bog ohranil do skrajnih mej človeškega življenja, po smrti pa ji dal pri Sebi večno plačilo, za katero si je v tem življenju tako vneto in vztrajno prizadevala.

Njeni hčeri Lizej, ki danes gospodinji na Kaušlarjevi domačiji, pa tudi iskreno čestitamo k njenemu 50 letnemu jubileju in bomo prosili Boga, da bi ji naklonil obilo božjega blagoslova, sreče in zdravja, moči in veselja, da bi v zadovoljstvu gospodarila s prelepo dediščino — duhovno in telesno — ki jo je našla pri svoji vzorni materi.

BLATO

Ker nismo hoteli, da bi Rinkolčani rekli, da smo nazadnjaški, smo tudi mi začeli z gospodinjstvom tečajem, ki ga vodi Milka Hartmanova. Tečaj je pri Rešu, kjer so dali prostore na razpolago. Sedemnajst deklet se je prijavilo, ki pridno obiskujejo tečaj ter se učijo kuhanja, šivanja, pletenja, ter drugih gospodinjstvenih del. Tečaj bo trajal šest tednov. Upajmo, da bomo tudi naš tečaj zaključili z razstavo, kakor so ga zaključili v Rinkolah.

PRIBLAVES

Dan 22. prosinca bo ostal vsem v trajnem spominu. V okviru „električne“ proslave, ki jo je priredila naša vas vsem delavcem, je tudi nam poslala svoje žarke, vendar še ne v celoti, ampak po najnujnejših prostorih. Danes pa, ko to pišemo, so šle petrolejke že v pokoj. Naj se le kisle držijo sedaj tisti, ki so nam v preteklem času dajali tako malo potroleja! Smrdljivih posod se nam ni treba več bati in naše gospodinjne ne bodo več v strahu, kdaj bo počil cilindar. Sveti pa luč tako kakor sonce. Toda tudi v naših žepih se sveti, da je joj! Še povedati si ne upamo. Toda „čas vrta se neprestano, seka rane in celi“. Tudi naše denarnice, ki jih sedaj tako hudo „doli žene“, bodo pričakale

boljših dni, mi bomo pa pozabili na ta hudi potres v naših žepih, luč bomo pa le imeli. Veseli smo pa le, ker sedaj lahko v svetlobi pogledamo našo živino v hlevih, ki smo jo prej gledali v temačni luči. Pa še drugi poskusite srečo in videli boste, da vam ne bo žal, čeprav se v začetku zdi, da se ne da vzdržati.

Dne 7. februarja sta si v tukajšnji podružnični cerkvi sv. Nikolaja podala roke in srce dolgoletna kmečka delavca Jurij Haudej in Gizela Miklau, oba iz Priblevasi. Poročno mašo in obrede je opravil mil. g. prošt iz Dobrle vasi. Gospod prošt je v ganljivih besedah podal novoporočencema lepe in dobre nauke ter želje, ki naj ju spremljajo na novi poti skozi življenje. Po končanem opravilu so se podali svatje na nevestin dom. Slovenske pesmi in šaljivo pripovedovanje raznih smešnih zgodb je krajšalo čas in spravljalo svate v dobro voljo. Le prehitro je minil čas in ko je prišla polnočna ura, smo se razšli. Mlademu paru pa želimo vsi Pribilci brez izjeme mnogo sreče in blagoslova božjega v njunem zakonskem življenju, pa tudi nekaj krepkih kričacev!

DJEKŠE

(† Franc Hribernik)

Dne 5. oktobra 1927 se je zgodila tukaj velika nesreča. 33-letna kmetica Marija Hribernik, p. d. Drčnica, je bila z malim otrokom sama v domačem mlinu. Nihče ne ve, kako se je zgodilo, da je prišla med kolesa, ki so jo popolnoma zmečkala. Bila je na mestu mrtva. Osem let je živela s svojim možem v srečnem zakonu. Žalost je bila velika, a otroci so potrebovali mater, mož ženo in kmetija gospodinjo. Že naslednje leto, meseca majnika se je oče — Drčnik, ki je tako nesrečno izgubil svojo prvo ženo, vdružio oženil. Vzel je mlado vdovo p. d. Pečnico iz Hudega kraja, kateri je tudi par tednov pred nesrečo v Drčnikovem mlinu umrl mož. Poroča se je vršila 21. majnika 1928.

Ta drugi zakon je trajal 20 let. Zdaj ga je razdrila smrt. V nedeljo, 6. februarja je umrl posestnik Franc Hribernik, p. d. Drčnik, šele 63 let star. Lani je zbolel na želodčnem raku. V bolnici v Volšperku je prestopil težko operacijo. Velik del želodca so mu izrezali. Kako smo se veselili, ko smo ga videli zopet zdravega. Hitro se je okrepil, jed mu je teknila. Hodil je zopet v cerkev, delal na posestvu. A kmalu se je stara bolezen zopet ponovila. Zdaj mu v bolnici niso več mogli pomagati. Neozdravljiven se je vrnil domov in kmalu nato, čez par dni, umrl.

V sredo 9. februarja smo ga pokopali na Djekšah. G. prošt Trabesinger, tedaj župnik na Djekšah, ga je poročil

pred 20 leti. Zdaj je zopet prišel, da mu je govoril besede v slovo pred domačo hišo in ob grobu.

Oče Drčnik je bil pravi krščanski mož, poštenjak od nog do glave. Dober gospodar, skrben oče, ljubezniv soprog, občinski odbornik, cerkveni ključar. Kot razumen in preudaren mož je mnogim pomagal s svojim svetom in dejanjem. Kako ga bomo pogrešali! In kako gostoljuben in prijazen je bil do vsakogar, ki je prišel v njegovo hišo! Bil je tudi veren kristjan. Vsako soboto in nedeljo so po stari navadi v njegovi hiši molili sv. rožni venec. In skrbel je, da so vsi v hiši izpolnjevali nedeljsko dolžnost. Sam je vsem dajal najlepši zgled. In kljub vsemu zapostavljanju, preganjanju in zaničevanju, ki ga mora prestajati slovenski rod, njega ni bilo sram prištevati in priznavati se temu poniževanemu in zaničevanemu narodu; ni se sramoval slovenske govorice. Treba je nekaj močnatosti za to in rajni oče Drčnik je imel to močnatost v sebi.

G. prošt ga nam je ob grobu postavil za zgled.

Spomenik pokojnemu postavimo tak, da slednji naj skuša mu biti enak!

Spavaj v miru, blagi mož — ženi-vdovi in otrokom naše sožalje!

KAZAZE

(Poroka in druge novice)

Da ne boste mislili, da smo popolnoma pozabili na našo preljubljeno „Kroniko“, hočemo danes napisati nekaj novic.

Veliko veselje je bilo za nas dne 14. t. m., ko sta stopila pred oltar mlada zaročenca: kmet Luka Podrečnik, p. d. Svočnik, in Tajmanova Tinica iz Humč. Ženitovanje smo obhajali v domači vasi v gostilni Ilgo, kjer je škocijska godba skrbela za to, da so se številni gostje dobro zabavali in vrteli. Tega dneva, ki je prehitro minil, ne bomo kmalu pozabili. Novoporočencema želimo na novi življenjski poti obilo sreče in blagoslova božjega.

Pred nekaj dnevi nas je obiskala nesreča. Ponesrečil se je namreč posestnik Valentin Fister, p. d. Uster, ko je vozil drva iz gozda. Ob železniški progi so se volji radi prihajajočega vlaka splašili in pritiskali posestnika ob neko drevo s tako silo, da se mu je zlomila desna roka. Prepeljali so ga v bolnišnico, kjer mu želimo skorajšnjega okrevanja.

Lansko leto je bila pri nas zgrajena javna telefonska govornica. Tako imamo vsaj po žici zvezo s širnim svetom, ko se drugače bolj težko k nam pride. — Na žalost pe še nimamo električne luči. Upamo, da bo tudi pri nas v najkrajšem času zasvetila, da se ne bosta samo sosednji vasi Rinkole in Pribla vas bahali z njo!

MAUSER KAREL:

KAPLAN KLEMEN

ROMAN

(Nadaljevanje)
49.

S težavo slači mokre cunje z nezaveznega telesa. Iz srajce bi lahko stisnil vodo.

Ko ga je spravil v posteljo in prekril z odejami, se je spomnil na Resnikovco. Treba je v mesto po zdravnika.

Tedaj je Resnik odprl oči. Samo za trenutek. Bile so blodne, skaljene.

Resnikovca je prišla s tihim jokom. „Ostanite pri njemu. Ne razburjajte se. Grem po zdravnika.“

Klemenu so se tresle noge. Ob eni čez polnoč je prišel zdravnik. Zlom živcev in skoraj gotova pljučnica.

Ob dveh je isti avto, ki je odpeljal Plaznikovo, odpeljal tudi Resnika. Klemen je šel z njim.

Ni odšel prej, dokler ni videl, da so Resnika prenesli v posteljo. Dežurni zdravnik je majal z glavo.

„Gospod doktor, stroške plačam jaz. Poskusite vse, kar morete.“

Ko se je peš vračal po samotnih ulicah, se je bal, da se bo sesedel.

Doma se je preoblekel, zakuril in sedel k peči. Na spanje ni bilo misliti.

Velike snežnike, ki so v vetru sedale na okno, so se topile in kot velike solze tekale po šipi.

Pod Resnikovimi čevlji, ki so stali ob postelji, se je nabrala luža vode.

*

Zjutraj je sneg prestal. Bela odeja je ležala čez kolonijo in vegaste barake so boljšeale v čisti zrak.

Ko se je Klemen obrnil od oltarja in se zagledal po cerkvi, se je srečal z Resnikovco. Obvekanje oči so strmele vanj in prosile.

S težavo je odmaševal. Noč je prebedel in nepričakovana dogodka sta mu zmučila misli, da je komaj lovil besede po mislu.

Koj po zajtrku je pometel miznico, preiskal vse žepe in pregledal vse kotičke.

Več kot sedemdeset dinarjev ni premoget.

Nato je odšel k Resniku.

Kakor blisk se je raznesla novica po koloniji. Ni še prišla da zadnje barake, ko je pričela krožiti že druga.

Resnika so ponoči odpeljali v bolnico.

Ljudje so se zbirali v gručeh, pohajali, oprezovali okoli Resnikove barake, se potikali okoli kapele in se spet vračali. Čuden nemir se je razlil po koloniji, kaplanovi pristaši so dvigali glave, nasprotniki so se potegnili vase in oprezovali za Križnarjem. Ni ga bilo na spre-

gled. Le Križnarico so videli, da je sekala preperle deske za kurjavo.

„Niti pokazati se ne upa,“ so namigavali kaplanovi. Nasprotniki so opazovali drug drugega. Vsak bi bil rad sam, da bi ga nihče ne videl. Kaplanova vrata so vabila. Mohor je cel dan oprezoval okrog kapele. Rad bi naskrival odšel h kaplanu in se opravičil.

Prečnik prav tako.

Da bi se vsaj kaplan prikazal! Beseda bi dala besedo. Oprali bi se na nek način.

Toda tudi kaplana ni na spregled.

Mohor čaka na temo. Prečnik tudi. Ko bodo ljudje utočili po barakah, nihče več ne bo gledal v kaplanova vrata. Tedaj bo priložnost.

Klemen sluti razpoloženje nasprotnikov. Nalašč se noče pokazati. Naj se do kraja uženo, naj vidijo, da so mu delali krivico.

S temo je odšel v mesto. Ko se je s ceste ozrl na kolonijo, se mu je zdelo, da je golobnjak, v katerega je zašel jastrebov.

Čutil je, da so ti preprosti ljudje prvič zadel ob nekaj, česar doslej niso poznali: na krivico pri svojih ljudeh. Vse doslej so bili prepričani, da imajo prav, da so drugi krivi njihove nesreče, da se pošteno borijo za svoje pravice. Zdaj se je nenadoma vse to zlomilo, Resnik in Križnar sta v vsej svoji goloti stopila prednje in videli so, da sta se borila samo zase.

To spoznanje jih boli in grize. Razo-

čarali so se in zdaj bi radi vsaj nekaj popravili.

S trdo nočjo pride Mohor. Neodločno stoji pri vratih, potlej potrka. Nobenega odgovora.

Potlej vidi, da so okna slepa. Vsa teža, ki mu je že skoraj zdrknila z ramen, mu je znova padla na rame.

Dobrih deset korakov od kapele sreča Prečnika.

„Ne hodi! Ga ni doma.“

Prečnik je zmuden. Nič ni rekel, da bo šel, zdaj je Mohor prebral misel iz srca.

„No, tako sem mislil, svoje napravim. Nisem vedel, da me je Resnik izrabil.“

Mohor samo prikimava.

Zvečer jih je pet odšlo h Križnarju. Ni ga bilo. Križnarica je bila sama z otroki.

„Kje je?“ je zakrehal Mohor.

Križnarica ga je z obvekanimi očmi vprašujoče pogledala.

„Odšel je Bog vedi kam.“

„Lepega hudiča nam je skuhal,“ je siknil Prečnik.

„Nisem kriva,“ je zavekala Križnarica. Otroci so planili za materjo v vek.

Možakarji so odšli.

Križnar se je vrnil ponoči. Brez besede se je slekel in legel.

„Otroci nimajo kaj jesti,“ je vzdihnila Križnarica.

Ni odgovoril.

„Mohar in Prečnik sta te iskala.“ Še premaknil se ni.

Križnarica je čutila, da strmi v strop. (Dalje prihodnjic.)

NEDELJA, 20. februarja:

- 7,15 Jutranja glasba.
17,10 Pregled radijskega sporeda za prihodnji teden.
19,30 Polurna oddaja: „Štiri, pet, šest, sedem...“, sodelujeta Marija in Štefan Gerdej.

PONEDELJEK, 21. februarja:

- 7,15 Ženska ura in jutrnja glasba.
16,00 Pouk slovenščine za nemško govoreče.
17,10 Poročila.

TOREK, 22. februarja:

- 7,15 Gospodarska ura in jutranja glasba.
17,15 Poročila.

SREDA, 23. februarja:

- 7,15 „Domači zdravnik“ in jutranja glasba.
17,10 Poročila.

ČETRTEK, 24. februarja:

- 7,15 Zanimivosti.
17,10 Poročila.
19,30 Slovenske narodne pesmi (duet, tercet in klavir).

PETEK, 25. februarja:

- 7,15 Pomenek o vzgoji in jutranja glasba.
17,10 Poročila.

SOBOTA, 26. februarja:

- 7,15 Pregled svetovnega tiska.
17,10 Poročila.

Radio London - BBC

(Poročila v slovenščini in srbo-hrvaščini)

(Oddaja vsak dan na srednjem valu 267 m in na kratkih valovih: 41 m, 30,96 m in 25 m; popoldansko oddajo prenaša tudi postaja »Alpenland« na 339 m.)

6,45—7,00 poroč. in koment. v srbo-hrv.
14,45—15,00 poroč. in koment. v srbo-hrv.
20,45—21,15 poroč. in koment. v srbo-hrv.
21,15—21,30 poroč. in koment. v slovenšč.

Napredaj je

gostilniški štedilnik (Gasthaus-Herd) v zelo dobrem stanju.

Vprašati v hotelu Moser, Villach-Beljak, Bahnhofstrasse 7

ZAPOSILITEV MLADINE

Glasom paragrafa 27 državnega zakona o zaposlitvi otrok in mladoletnikov so vodje obratov, ki zaposlujejo več kakor pet mladoletnikov (delojemalci pod 18-tim letom) obvezni, da izobesijo odtis omenjenega zakona na vidnem mestu v svojem obratu.

Založba avstrijske državne tiskarne na Dunaju, III. okraj, Rennweg 12a, je v to svrhu razmnožila odtis tega zakona in se vsak čas lahko naroči za ceno 1.50 S.

CENE OKROGLEM LESU

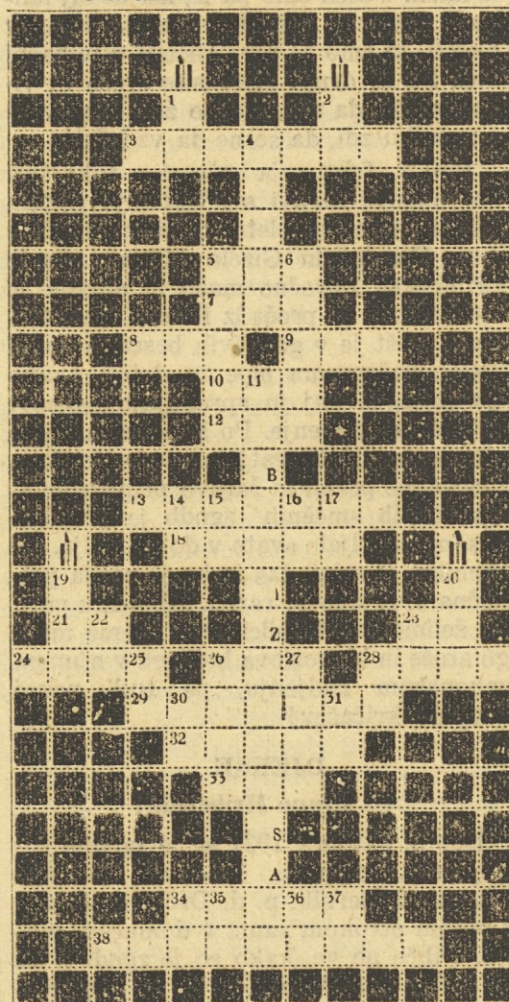
Treba je ponovno opozoriti na neza- konite previsoke cene za okrogel les. Lesna strokovna skupina naproša prijavo vseh slučajev glede zahteve ali ponudbe previsokih cen.

REVIZIJA OBRATNIH LISTOV: ZADNJI ROK

Obrtni listi, ki ne bodo predloženi strokovni skupini v pregled, bodo razveljavljeni ob času, odrejenem potom določbe. Zato poziva pristojna oblast vse, ki svojih obrtnih listov še niso predložili, da to v lastnem interesu nemudoma store. Za upravna področja mesta Celovec in celovške okolice se vrši pregled pri tajništvu strokovne skupine trgovske zbornice v Celovcu, v vseh drugih okrajih pa pri okrajnih poslovalnicah trgovske zbornice.

ZA NEDELJSKO POPOLDNE

NAGRADNA KRIŽANKA

Besede pomenijo:

Vodoravno: 3 vrsta športnika, človek, ki uporablja preprosto prometno sredstvo; 5 začetnice gesla „križanke Koroške kronike“; 7 zemeljska vdolbina; 8 koroški izraz; 9 najpogostejše žensko krstno ime; 10 dvojica; 12 veznik; 13 svojstven, izrazit, redek; 18 ga imenujejo „sveta vladar“; 21 kazalni zaimek; 23 osebni zaimek v tretji osebi; 24 poljedelsko orodje; 26 strupena žuželka; 28 zločinsko dejanje; 29 premožen človek; 32 nujen, aktuelen; 33 vodna žival, tudi zavrata bolezen; 34 zelo pogosto moško krstno ime; 38 kar se je zgodilo, rezultat, kar je sledilo.

Navpično: 1 izraz za prihodnost; 2 pritrdilnica; 4 prav tako, slično; 5 kraj na Gorenjskem, kjer so doma žebjarji; 6 škoduje, hodi v škodo; 11 dva španska skladatelja prvi je doma iz Andaluzije in je poznan po svojih klavirskih skladbah, drugi je obenem znameniti violinski virtuoz; 14 predlog; 15 povratno-osebni zaimek; 16 kemična označka za prvo barij; 17 nemški osebni zaimek; 19 neko okroglo število; 20 spodnji del posode ali rečne struge; 22 igralna karta; 23 ruska reka; 25 prvi dve črki v abecedi; 26 drugo ime za Madžara; 27 otroški izraz za očeta; 28 jako nadležna živalca; 30 kratka glasbenega dela; 31 prva in četrta črka v abecedi; 34 kratka za izraz „pripisano“; 35 španski določni člen; 36 šesta in peta črka v abecedi; 37 prvi zlog dobro poznane vodne živali.

Pravilne rešitve pošljite na uredništvo do 1. marca t. l.

Prvi trije izžrebanci bodo dobili po eno slovensko knjigo. Imena onih, ki so križanko pravilno rešili bomo objavili v prihodnji številki.

REŠITVI KRIŽANK

„Slovenski skladatelji“ in „Kraji po Koroškem“ ki se začneta s črkama C ali Č:

V križanki „Slovenski skladatelji“ so bila sledeča imena vpletena:

Vodoravno: 1 Pater Hugolin Sattner, 35 Mav, 39 Žebre, 88 Adamič, 99 Kal-Vilhar.

Navpično: 16 Aljaž, 19 Košat, 25 Marij Kogoj, 26 Matej Hubad, 29 Anton Lajovic, 36 Anton Foerster („oe“ bila ena črka), 37 Viktor Parma, 38 Marolt, 43 Kozina, 44 Danilo Švara.

V križanki „Kraji po Koroškem“ so pa bila sledeča imena vpletena:

1 Čajna-Plajberk, 8 Čače, 25 Čedram, 52 Korte, 54 Cirkovče, 103 Čezava, 105 Čava, 124 Čuta.

Navpično: 1 Čarče, 34 Ceteraja; 53 Čepiče, 54 Celovec, 55 Rjave, 59 Čajnce, 72 Čajna, 102 Čava.

V globoki žalosti naznanjamo tužno vest, da nas je nenadno za vselej zapustil naš nadvse ljubljeni soprog in oče, gospod

Josef Freisitzer

TRGOVEC,

ki je 14. februarja 1949 previden s svetimi zakramenti v starosti 54 let sredi svojega vnetega delovanja umrl prerane smrti

Dragega pokojnika smo v sredo, 16. februarja ob 16. uri iz hiše žalosti v Borovljah, Glavni trg 11, spremili na župno pokopališče k večnemu počitku.

Maša zadušnica je bila v četrtek 17. februarja od sedmi uri zjutraj v župnijski cerkvi v Borovljah.

Borovlje, v februarju 1949.

GLOBOKO ŽALUJOČI:

Katharina Freisitzer, soproga
Brunhilde, Edith in Josef, otroci
in vse ostalo sorodstvo.

M A L I O G L A S I

Zamenjam ali prodam črne škornje v najboljšem stanju za primerno protivrednost. Naslov v upravi „Kor. Kronike“.

Posredujem naročila inozemskih slovenskih tednikov iz Italije in Amerike. Naslov pri upravi „K. K.“

Prodam sobno preprogo (2x2 m) po zelo ugodni ceni. Naslov pri upravi „Kor. Kronike“.

Prodam večjo množino starih slovenskih knjig in revij. Naslov pri upravi „Kor. Kronike“.

Posredujem vse vrste zavarovanj pod najugodnejšimi pogoji. Naslov pri upravi „Kor. Kronike“.

Iščem službo trgovske pomočnice s 15. majem. Znam oba dežnina jezika. Naslov v upravi „Kor. Kronike“.

Zamenjam popolnoma nove ženske škornje iz rdečega usnja za žensko kolo. — Razliko v vrednosti doplačam v denarju. Naslov v upravi „Kor. Kronike“.

Angleška družina v Celovcu sprejme pošteno in zanesljivo hišno pomočnico za ves dan. Prenočišče in hrana. Naslov v upravi „Kor. Kronike“.

Trgovina

v bližini Pliberka dam v najem z vso opremo in eno sobo.

Interesenti naj se oglasijo na naslov FERRA FRANC

Dvor—Hof Nr. 3
St. Michael bei Bleiburg
Šmihel pri Pliberku

Oglašuj v
„Koroško Kroniko“!

Kaj še dobite na nakaznice za 50. dodelitveno dobo

Upravičeni so prejeli:	Kruh		Pš. moka		Mast		Olje		Sladkor		Korine		Šuhe sive
Odrezki nakaznic:	500 g	1000 g	375 g	500 g	100 g	150 g	300 g	400 g	1150 g	100 g	200 g		
1 Navadni potrošniki nad 18 let	21	18, 19, 20		13, 14	11		23		15	12	22		
2 Mladina od 12—18 let	21	18, 19, 20		13, 14	11		23		15	12	22		
3 Otroci od 6—12 let	21			13, 14			23		15	12	22		
4 Otroci od 3—6 let				13			24		15		22		
5 Otroci do 3 let			13						15		22		
6 Delni samooskrbovalci z maslom nad 18 let	121	118, 119, 120		113, 114					115				
7 Mladina od 12—18 let	121	118, 119, 120		113, 114					115				
8 Otroci od 6—12 let	121			113, 114					115				
9 Otroci od 3—6 let				113					115				
10 Otroci do 3 let			113						115				
11 Delni samooskrbovalci z mesom in mastjo nad 18 let	221	218, 219, 220		213, 214					215				
12 Mladina od 12—18 let	221	218, 219, 220		213, 214					215				
13 Otroci od 6—12 let	221			213, 214					215				
14 Otroci od 3—6 let				213					215				
15 Otroci do 3 let			213						215				
16 Delni samooskrbovalci z mesom, maslom in mastjo	321	318, 319, 320		313, 314					315				
17 Mladina od 12—18 let	321	318, 319, 320		313, 314					315				
18 Otroci od 6—12 let	321			313, 314					315				
19 Otroci od 3—6 let				313					315				
20 Otroci do 3 let			313						315				
21—25 Popolni samooskrbovalci vseh starosti									401				
26 Krušna nakaznica za samoosk.	414	413, 411, 412											
31 Nakaznica za noseče in doječe matere								912					

Na odrezke 18 E, 19 E, 18 Jgd, 19 Jgd, 118 E, 119 E, 118 Jgd, 119 Jgd, 218 E, 219 E, 218 Jgd, 219 Jgd, 318 E, 319 E, 318 Jgd, 319 Jgd, 412 in 413 lahko kupite namesto 1000 g kruha 600 g pšenične moke.

Potrošniki so naprošeni, da na oddano naročilnico za koruzni zdrob istega kupijo do 15. februarja. Po tem dnevu lahko kupijo koruzni zdrob, če je trgovcu še ostal, na krušne odrezke in sicer v razmerju 75 : 100.

Da ne bi nastala prekinitve v dobavljanju masti, so trgovci naprošeni, da takoj dostavijo prazne posode dobavljalcem.